

**NECİP FAZIL KISAKÜREK'TE
TOPLUMUN KURUCU UNSURU OLARAK DİN**

Hasan ARTIRAN

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2019

**NECİP FAZIL KISAKÜREK’TE TOPLUMUN KURUCU
UNSURU OLARAK DİN**

Hasan ARTIRAN

T.C.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir

2019

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hasan ARTIRAN tarafından hazırlanan Necip Fazıl Kısakürek'te Toplumun Kurucu Unsuru Olarak Din başlıklı bu çalışma (.....) tarihinde Eskişehir Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, Jürimiz tarafından (Anabilim/Bilim/Anasanat/Sanat) Dalında (Tezin/Raporun Türü) tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

(Danışman)

Üye

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

ONAY .../ .../ 20...

(İmza)

(Akademik Unvanı, Adı-Soyadı)

Enstitü Müdürü

...../...../.....

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin/projenin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

HASAN ARTIRAN

ÖZET

NECİP FAZIL KISAKÜREK'TE

TOPLUMUN KURUCU UNSURU OLARAK DİN

ARTIRAN, Hasan

Yüksek Lisans-2019

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ferit USLU

Necip Fazıl Kısakürek ülkemizin yetiştirdiği en velûd yazarlardan birisidir. Yazmakla kalmayıp konferanslarla toplumu bilinçlendirme faaliyetlerinde bulunmuştur. Onun birçok fikri, şiiri, beyti dilden dile dolaşmakta, bazen retorik bazen delil bazen de düşüncelere meşruiyet kaynağı olarak kullanılmaktadır. Hakkında edebiyattan siyasete kadar araştırmalar, makaleler hazırlanmış önemli bir değer olarak bugün hâlâ canlılığını muhafaza etmektedir.

Necip Fazıl Kısakürek, idealinde bulunan bir toplumu inşa etmek istemektedir. Hali hazırda yaşamış olduğu toplumdan ve topluma uygulanan siyasi ve kültürel şartlardan tamamıyla rahatsızlık duymaktadır. Kendi idealindeki toplumu inşa etmek için de başvurduğu kaynak dindir. Ancak dini uygulama ve kanunlarla o toplum inşa edilebilir. Hukuktan ahlaka, sanattan ekonomiye kadar her alan, dinin merkezinde tekrar gözden geçirilecek ve yeniden yapılanmaya gidilecektir.

Tezimiz iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Necip Fazıl Kısakürek'in yetişmiş olduğu siyasi ve tarihi iklim ele alınmış ve o dönemde etkili olan fikir akımları hakkında bilgi verilmiştir. Necip Fazıl'ın kısa hayat hikayesi ve eserleri de yine bu bölümde yer almaktadır.

İkinci bölümde ise Necip Fazıl Kısakürek'in idealinde bulunan toplumun kurucu unsuru olarak dini belirlemesi ve bu bağlamda o toplumun inşasındaki dinin siyasi boyutu ele alınmıştır. Ayrıca yine Kısakürek'de bu ideal toplumun bütünlüğünü bozan unsurlara yer verilerek tez tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Necip Fazıl Kısakürek, Toplum, Din, Siyaset

ABSTRACT

RELİGİON AS A CONSTITUENT ELEMENT OF SOCIETY İN NECİP FAZIL KISAKÜREK

ARTIRAN, Hasan

Yüksek Lisans-2019

Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı

Supervisor: Prof. Dr. Ferit USLU

Necip Fazıl Kısakürek is one of the prolific writers of Turkey. In addition to his fruitful writings, he contributed to the Turkish society with conferences and speeches. With many of his thoughts, poems, and couplets, he has proved famous and become inspiration to many in both across the country and abroad. Despite the decades since his death, thanks to the studies and researches about him in rhetoric and politics, he is still alive as an imperative figure within the academia and public culture.

Necip Fazıl Kısakürek desired to contract a society that he imagined. The cultural and political conditions of this time was disturbing and troubling to him. To amend the problems of the society, the first and foremost source of Kısakürek was the religion of Islam. To him, only through the implementation of the religious values and law can an ideal society be built. Thus, from ethics to economics, every discipline must be reconsidered and reconstructed in light of religious requirements and values.

My thesis consists of two main sections. The first section examines the political and historical conditions in which Necip Fazıl Kısakürek was born and raised. In this section, the thesis also examines the torrents of thoughts in his time that most likely had a significant importance in shaping Kısakürek's worldview. Further, the first section accounts for the life and works of Kısakürek.

The second section of the thesis deals with Necip Fazıl's vision of ideal society. Religion plays an fundamental role in Kısakürek's ideal society. In this respect, this section examines the political aspect of the religion of Islam in forming and constructing the society Kısakürek envisaged. This section is completed by

analyzing the factors that put forward by Necip Fazıl Kısakürek that could damage the unity of his vision of ideal society.

Key Words: Necip Fazıl Kısakürek, Religion, society, politics.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	x
ÖNSÖZ.....	xi

1. BÖLÜM

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN YETİŞTİĞİ TARİHİ SOSYAL VE SİYASİ İKLİM

1.1. FİKİR AKIMLARI	2
1.1.1. Muhafazakârlık	2
1.1.2. Osmanlıcılık	6
1.1.3. Milliyetçilik.....	8
1.1.4. Batıcılık.....	9
1.1.5. İslamcılık.....	12
1.2. NECİP FAZIL'IN HAYATI.....	16
1.3. NECİP FAZIL'IN ESERLERİ	19
1.3.1. Şiir Kitapları.....	19
1.3.2. Tiyatorları	19
1.3.3. Hikaye Ve Romanları	20
1.3.4. Hatıralar	21
1.3.5. Denemeler, Siyasi-Tarihi İncelemeler	21
1.3.6. Dini Ve Tasavvufi Eserler	22
1.3.7. Dergiler	24

2. BÖLÜM

NECİP FAZIL KISAKÜREK'DE TOPLUMUN KURUCU UNSURU OLARAK DİN

2.1. NECİP FAZIL VE İSLAMCILIK	27
2.2. TOPLUMUN KURUCU UNSURU OLARAK DİNİN SİYASİ BOYUTU .	30
2.2.1. Devlet Ve İdare	32
2.2.2. Devlet Başkanı	34
2.2.3. Hükümet.....	34
2.2.3.1. Hükümetin 11 Davası	36
2.2.4. Yüce Din İdaresi	39
2.2.5. Halk Divanı.....	40
2.2.6. Baş Yücelik Akademisi.....	40
2.2.6.1. Başyücelikte İş Ölçüsü.....	41
2.3. NECİP FAZIL KISAKÜREK VE TOPLUMDA CEZA.....	43

2.3.1. Kanun.....	43
2.4. NECİP FAZIL TOPLUMUNDA ZEVK VE TERBİYE.....	46
2.5. NECİP FAZIL TOPLUMUNDA TOPLUMUN BÜTÜNLÜĞÜNÜ BOZAN UNSURLAR.....	47
2.5.1. Kumar	47
2.5.2. İçki Ve Zehir	48
2.5.3. Zina Ve Fuhuş.....	48
2.5.4. Faiz.....	49
2.5.5. Kahvehane.....	49
 SONUÇ.....	 51
BİBLİYOGRAFYA.....	55

KISALTMALAR LİSTESİ

bk.	: bakınız
haz.	: hazırlayan
hz.	: hazreti
v.dğr.	:ve diğerleri
s.a.v.	: sallallahu aleyhi vesellem
ed.	:editör
c. ed.	: cilt editörü
ts.	: tarihsiz

ÖNSÖZ

Din insanın doğuşundan beri hayatında olan bir olgudur. Öyle ki insan ve kainatın yaratılış teorilerini, en belirgin olarak, dinlerin kutsal metinlerinde görürüz. Yaratılış hikayelerinden siyasi yapılanmaya, ahlak ve hukuka, ailevi ilişkilere, yeme-içme alışkanlıklarına kadar birçok konuda din insanları etkilemiş; insanlar dine göre hayatlarını şekillendirmiştir. Bu durumu her çağda ve her toplumda görmek mümkündür. Müslüman bir imparatorluk olan Osmanlı'da da dinin tartışmasız bir etkisi vardı. Bu etki farklı safhalarda ve farklı dozlarda kendisini göstermiştir. Bu etkiyi Osmanlı'nın son dönemlerine bakıldığında dahi görebiliriz. Örneğin Osmanlı'nın içinde bulunduğu krizi aşma çabasını ele alırsak burada da dinî etkiyi görmek mümkün. Gerileme döneminden cumhuriyet dönemine kadar yaşanan toplumsal ve siyasi krizlere değişik fikir akımlarıyla çözümler aranmış, bu arayışlar arasında da elbette en etkili olanları dini referans alan fikir akımları olmuştur. Dini referans almayan fikir akımları dahi dini, ideolojilerine eklemişler ve ideolojilerine güç kazandırmışlardır.

Ülkemizde sağcılığı temsil eden siyasi ve ideolojik fikir ve ideolojiler arasında en önemli “geçiş figürü” olan Necip Fazıl Kısakürek, farklı fikir ve ideolojilerin sahip çıktığı önemli bir yazardır. Onun birçok fikri, şiiri, beyti dilden dile dolaşmakta, bazen retorik bazen delil bazen de düşüncelere meşruiyet kaynağı olarak kullanılmaktadır.¹ Hakkında edebiyattan siyasete kadar araştırmalar, makaleler hazırlanmış önemli bir değer olarak bugün hâlâ canlılığını muhafaza etmekte; ölümünün üzerinden bir o kadar sene geçmiş olmasına rağmen hakkında hâlâ konuşurmaya devam etmektedir. Hakkında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezine kayıtlı birçok tez bulunmaktadır. Bu tezlerin alanları ve dereceleri çeşitlilik arz etmektedir. Her bir tez/çalışma Necip Fazıl'ın siyasi, dini, edebi yönünü ele almaktadır ve onun fikir dünyasına ışık tutmaktadır. Biz bu çalışmamızda Necip Fazıl'ın ortaya koymayı amaçladığı ideal toplum düzeninde dinin fonksiyonunu tespit etmeye çalışacağız. Necip Fazıl siyasi, sosyal ve ekonomik konuların değerlendirilmesinde dini, temel yapı taşı olarak görmektedir. Eserleri incelendiği zaman “din”in bir nabız gibi her eserde ve fikirde attığı gözlemlenmektedir. Bu

¹ Murat Güzel, “Necip Fazıl Kısakürek”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Muhafazakârlık*, Ed. Tanıl Bora- Murat Gültekingil, C. Ed. Ahmet Çiğdem, 3. Baskı (İstanbul: İletişim Yayınları, 2006), 5: 334.

sebeple Necip Fazıl'ın fikir dünyasından taşarak, gerçek hayatta, inşa edip görmek istediği toplumda dinin kurucu unsur olarak nasıl konumlandırıldığı konusu gözden kaçırılacak bir konu değildir. Bu aynı zamanda Necip Fazıl'ın fikir adamlığı ve aksiyoner kişiliğinin gereğince ortaya konularak doğru anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca Necip Fazıl hakkında yapılan çalışmalar arasında bir boşluk daha doldurulmuş olacaktır.

Necip Fazıl Kısakürek, idealinde bulunan bir toplumu inşa etmek istemektedir. Hali hazırda yaşamış olduğu toplumdan ve topluma uygulanan siyasi ve kültürel şartlardan tamamıyla rahatsızlık duymaktadır. Kendi idealindeki toplumu inşa etmek için de başvurduğu kaynakların en belirginini dindir. Hayal edilen bu toplumun inşası ise ancak dinin uygulaması ve kanunların tatbikiyle mümkündür. Necip Fazıl, hukuktan ahlaka, sanattan ekonomiye kadar her alanın merkezine dini yerleştirerek toplumun mezkur kollarını gözden geçirecek yeniden yapılanmaya gidecektir.

O, arzulamış olduğu sistem ve düzenin değişebilmesi için hep bir inkılap beklemektedir. Ancak ona göre inkılap kelimesi ile devrim kelimesi arasında fark bulunmakta; devrim kelimesi isminden de anlaşılacağı üzere bir şeyleri devirmeyi hedeflemekte, buna karşılık inkılap ise bir şeyleri dikmeyi, bina etmeyi hedeflemektedir.² Bu inkılabın yine odak noktası din olacak ve din merkezli bir değişim gerçekleşecektir.

Öncelikle onun yaşamış olduğu dönem, zaman itibariyle çok farklı değişim ve çalkalanmaların yaşandığı zaman dilimidir. Necip Fazıl, Osmanlı devletinin yıkılışı ve arkasından cumhuriyetin kurulması ve rejimin tamamıyla değişmesi, birinci ve ikinci Dünya savaşları, ihtilaller gibi tarihi sancılı bir denemde ömrünü tüketmiştir. Cumhuriyetin uygulanan politikalarında rahatsızlık duyan Necip Fazıl, geçmişe özlemle beraber yeniden bir rejimin kurulmasını arzu etmektedir. Ama o yeni bir toplum kurarken ferdin ferda bir değişim değil yukarıdan aşağıya, topyekün bir değişim istemektedir. Toplum fertlerinin yetiştirilerek ve eğitilerek daha sonra tüm toplum ve devleti değiştirilmesi yerine o, devlet ve siyasi anlayışı değiştirerek toplumun tabanını oluşturanların ona göre şekillenmesini beklemektedir. Bu sebeple Necip Fazıl'ın zamana tahammülü yoktur ve değişim için sabırsızlanmaktadır.

² Necip Fazıl Kısakürek, *Dünya Bir İnkılap Bekliyor*, 16. Baskı (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2019), 10.

Yukarıdan başlayarak toplumun yapılandırılmasını tercih etmekte onun bu sabırsız fitratı yatmaktadır.

Yapmış olduğumuz çalışmayı iki bölüme ayırdık: İlk bölümde Necip Fazıl'ın yetiştiği siyasi ve sosyal iklimi ele aldık. Necip Fazıl'ın öncesi ile beraber, Osmanlı imparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'ni etkileyen fikir akımlarını inceledik. Akabinde kısaca Necip Fazıl'ın hayatı ve eserlerini sunduk. İkinci bölümde ise tezimizin ana gövdesi olan Necip Fazıl düşüncesinde dinin kurucu kurucu unsur olarak nasıl ele alındığı konusunu detaylandırdık. Bu bölümün başlangıcında Necip Fazıl'ın İslamcılık akımı ile ilişkisini inceledik. Daha sonra Necip Fazıl'ın devlet idaresi, toplumun problemleri, kanunlar ve cezalar, kötü alışkanlıklar hakkındaki öneri, teori ve düşüncelerini dinin kurucu unsur olması merkezinde değerlendirdik.

Bu tezin oluşmasında değerli vakitlerini ayıran, tüm çalışmam boyunca yardımını esirgemeyen, katkı ve desteğini gördüğüm Prof. Dr. Ferit USLU hocama teşekkürü bir borç bilir, çalışmamızın Necip Fazıl araştırmalarında bir boşluğu doldurmasını temenni ederiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN YETİŞTİĞİ TARİHİ SOSYAL VE SİYASİ İKLİM

Zamanın ve mekanın bir ucunda alelâde zannettiğimiz hadiseler fevkalade etkilere gebe olabilir. Ateşin keşfi, tekerleğin icadı, küçük bir klanın göçü ilk bakışta ehemmiyetsiz gibi görünse bile dünya tarihi açısından etkileri çağları aşmış olaylardır. Fransa'da başlayan Fransız İhtilali, coğrafi keşifler, Rönesans ve Reform hareketleri de gerçekleştikleri zaman ve mekanla sınırlı kalmamış, etkisi dalga dalga dünyanın her yerinde hissedilmiştir. Sosyal, siyasal, ekonomik ve benzeri birçok yapıda değişmeler, gelişmeler yaşanmıştır. Kuşkusuz bu etkiye maruz kalan devletlerden birisi de Osmanlı İmparatorluğu'ydu. Batı'da yaşanan coğrafi keşifler ekonomik dengeleri; Fransız ihtilali sosyal ve siyasal yapıyı; Reform ve Rönesans ise dini yorumu ve sanatsal bakış açısını derinden etkiledi ve yönlendirdi. Hakimiyeti altında farklı birçok etnik unsuru barından çok uluslu Osmanlı İmparatorluğu en fazla etkilenen devletlerin başında geliyordu. Kimi araştırmacılara göre Batı'nın yükselişi Osmanlı'nın gerilemesi; kimilerine göre de Batı'nın ilerleyişi Osmanlı'nın ise çağa ayak uyduramaması olarak yorumlanan bu noktada, Osmanlı devletinin önce gerilediği daha sonra yıkılmaya doğru gittiği bariz bir gerçektir. Elbette ki Osmanlı gibi bir devletin bu değişimi görmediği ve önlem almadığı iddiası mümkün değildir. Böyle bir iddia ve yorum gerçeklikten uzaktır. Neticede Osmanlı, ihtiyaç neticesinde önce askeri daha sonra siyasal ve sosyal değişimlere, ıslah ve teccide başvurdu. 1839'da Tanzimat; 1856'da Islahat fermanı yayınlandı. 1876'da I. Meşrutiyet, 1908'de de II. Meşrutiyet ilan edildi.

Muasır medeniyetlere ayak uydurulamaması, hissedilen geride kalmışlık duygusu veya dünya devletleri arasında dengeyi, gücü tekrar sağlamak için Osmanlı devlet adamları ve aydınları mevcut durumu düzeltmek veya durdurmak amacıyla ıslah fikirleri ileri sürdüler. Bu öneriler zamanla akımlar halini aldı. Toplumsal ve siyasal bir ihtiyacın motivasyonu ile teccidin Muhafazakârlık, Osmanlıcılık, Milliyetçilik, Batıcılık ve İslamcılık ile temin edileceği savunuldu.³ Bu bölümde

³ Yusuf Akçura Osmanlı'da gelişen fikir akımlarını Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük'e indirger. Bkz. Yusuf Akçura, *Üç Tarz-ı Siyaset*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1976), 19.

Osmanlı'nın son döneminden başlayarak cumhuriyet dönemine kadar uzanan bu fikir akımları ve Necip Fazıl'ın hayatı ele alınacaktır. Böylelikle Necip Fazıl Kısakürek'in yetişmiş olduğu siyasi, tarihi ve sosyal iklime göz atılarak ve bu tarihi iklimin yazar üzerindeki etkileri tespit edilmiş olacaktır. Sırasıyla Muhafazakârlık, Osmanlıcılık, Milliyetçilik, Batıcılık ve İslamcılık üzerinde durulacaktır.

1.1. FİKİR AKIMLARI

1.1.1. Muhafazakârlık

Arapça “h-f-z” fiilinden türeyen muhafaza kelimesinin birçok türevini Türkçe’de kullanmaktayız. Örneğin “hıfz”, “hâfız” kelimeleri günlük hayatta kullandığımız kelimelerden sadece birkaçıdır. Arapça “muhafaza” kelimesine Farsça “-kâr” ekinin gelmesiyle oluşan “muhafazakâr” kelimesi milli ve manevi değerlere bağlı; bu değerleri korumak, devam ettirmek isteyen kimse anlamında dilimizde kullanılmaktadır. Korumak anlamına gelen “h-f-z” fiili Arapça’da “alâ” (علي) harf-i cerri ile kullanıldığında “bir şeye devam etmek, bir şeyi sürekli yapmak” anlamına gelmektedir.⁴ Bu anlamın bir fikir akımı olan “Muhafazakârlık” teriminde de korunduğunu görmekteyiz. Öyle ki “Muhafazakârlık”; toplumsal, kültürel hayatın, norm ve değerlerin, gelenek, göreneklerin olduğu gibi kalmasını isteme ve bunların süreklilik halini savunmak, köklü değişiklikler yapılmasını reddetme olarak tanımlanır.⁵ Geleneğe bağlılık, istikrarın sürekliliği⁶, beklenmeyen durumlardan sakınma ve çekinme, mensubu olunan sosyal yapıyla benzerlik, mevcut halin devamlılığı “Muhafazakârlık”ın belirgin özellikleridir.⁷

Fransız İhtilali, sanayi devrimi, aydınlanma pek çok fikir, ideoloji, devrim ve tecdid düşüncesine ilham kaynağı olduğu gibi Muhafazakarlığa da ilham kaynaklığı etmiştir.⁸ Muhafazakârlık düşüncesinin, Avrupa merkezli Fransız İhtilali, coğrafi

⁴ İbrahim Enis v.dğr., “Hfz”, *el-Mu'cemü'l-vasit*, (İstanbul: Mektebetü'l-İslâmîyye, ts.), 185.

⁵ M. Ali Kirman, *Din Sosyolojisi Sözlüğü*, (İstanbul: Rağbet, 2004), 159.

⁶ Mustafa Erdoğan, “Muhafazakârlık: Ana Temalar”, *Liberal Düşünce*, 9/34 (2004): 5.

⁷ Doğu Ergil, “Muhafazakâr Düşüncenin Temelleri”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi* 41/1 (1986): 270 ; Fatime Yalınkılıç, *Modernizm ve Muhafazakârlık Düşünce Akımlarının Sosyolojik Analizi*, (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 2007), 23.

⁸ Bkz. Ergil, “Muhafazakâr Düşüncenin Temelleri”, 269; Mustafa Aydın, “Bir Muhafazakârlık Olarak Din ve İslâm”, *Tezkire*, 27-28, (Temmuz-Ekim 2002): 63.

keşifler, Reform Hareketi, Rönesans Hareketi ve Sanayi İnkılap'ı neticesinde ortaya çıkan aydınlanma ve modernizme tepki olduğu düşünülmektedir.

Avrupa'da ortaya çıkan Fransız İhtilali, Sanayi İnkılâb'ı ve Aydınlanma Hareketi ile ortaya çıkan yeni düşünceler, fikirler ve ekoller eskiye dair ne var ise; gelenek görenek, kurum ve yapıları yadsımaya başladı.⁹ Bunda rasyonalizmin yadırganamaz payı vardı. Neticede toplumların alışageldikleri düzeni değiştirme, yenile(n)me teklifleri ile birçok devrimler gerçekleştirilmeye başlandı. Milletler, devletler birbirine özenerek, muasır medeniyetler yarışında geri kalmamak için kendi yapılarında tecdid ve ıslahatlara girişti. Elbette her hamle başarıyla sonuçlanmadı ya da kabul görmedi. Kabul görse bile sancılı süreçler yaşandı. Bunlara en iyi örnek çok uluslu yapısıyla, Avrupa'daki gelişmelerden en çok etkilenen Osmanlı İmparatorluğu'dur. Hiç bir değişim kolay olmadığı gibi Avrupa'da gelişen olguların Dünyayı değiştirmesi de kolay olmadı. Köklü ve hızlı değişimin karşısına Muhafazakârlık akımı çıktı.

Özünde toplumsal değişikliği reddeden Muhafazakârlık toplumda gelişen radikal, modernist değişimlerin toplumda tamiri imkansız etkilere neden olacağını savunur ve bu sebeple eski siyasal ve sosyal yapıların, kurumların; geleneklerin ve normların devamlığını savunmaktadır. İnsan aklı, toplumsal ve siyasal meselelerin ıslahında veya kuruculuğunda eksik kalmaktadır. Aklî prensiplerle sosyal kurumların inşası problemlidir. Yeryüzünde cennet vaat eden ideolojiler ve ütopyaların ise hakikat payları şüphelidir.¹⁰ Bu sebeple “sağlıklı olan tutum, gelenekte somutlaşan bilgeliğe ve toplumsal kurumların kılavuzluğuna güvenmektir”.¹¹ Bunu Muhafazakârlığın akıllı inkarı olarak değil, aklın sosyal yapı üzerindeki etkisine şüpheyile yaklaşması şeklinde yorumlamak isabetli olacaktır. Muhafazakârlıkta eski, yenide kendine yer bulmalıdır. Yenileşme değil yinelenme¹² felsefesi ile kurumlarda değişime gidilmelidir. Muhafazakârlık, değişimi kesin olarak reddetmeyen; ancak kabul de etmeyen ihtiyat-şüphe arasında bir tutum sergilemektedir. Muhafazakârlık temkinli davranmak gerektiğini savunur. Muhafazakâr akım, doğal olarak, değişime

⁹ Bkz. Ergil, “Muhafazakâr Düşüncenin Temelleri”, 269-270.

¹⁰ Bkz. Ergil, “Muhafazakâr Düşüncenin Temelleri”, 273.

¹¹ Bkz. Erdoğan, “Muhafazakârlık: Ana Temalar”, 7, 8.

¹² Cevat Özyurt, Muhafazakârlık'ı yinelenme olarak tanımlamaktadır. Bkz. Cevat Özyurt, “Ahmed Cevdet'te Modernleşme ve Muhafazakâr Devletçilik”, Modern Türk Düşüncesinin Sosyolojisi (1839-1923), (Ankara: Kadim Yayınları, 2016), 29-34.

karşı değildir; buna göre toplumsal bütünlüğü sağlayan ve geleneksel tecrübeden beslenmiş, sosyal yapıların aslını bozmadan zamanın ihtiyacına göre yapıların yenilenmesi kabul edilebilirdir.¹³ Muhafazakârlık, sürekliliği engelleyen, hızlı, kökten kopuk değişime karşıdır.¹⁴ Reaksiyoner ve radikal tutumun arasında bir çizgi takip edilmesini tavsiye eder. Ütopik maceraya girmektense geçmişin tecrübesi yinelenmelidir. Tabiri yerinde olursa geçmişin ışığında yürünmeli, maceranın kör karanlığında ilerlenmemelidir. Şimdiki sosyal ve siyasal yapıların temeli gelenekten beslenmelidir. Gelenek, körü körüne bağlanılan bir dogma değil “toplumsal tecrübelerin muhassasıdır, bilgi kaynağıdır.”¹⁵ Esasında Muhafazakârlık değişimle zuhur edecek kaosun önünde settir. Başka bir ifadeyle Muhafazakârlık, kaos endişesiyle elde bulunan şeyin korunmasını ister. Çünkü yıllar süren insani birikimi bir hamlede harcamak doğru değildir.

Muhafazakârlık denildiğinde bireyin aklında olumsuz çağrışımlar uyansa bile insanlık bazı sosyal yapı ve kurumlarının varlığını, günümüze ulaşmasını “kişilik eğilimi olarak muhafazakârlığa” borçludur. Bireysel eğilim olarak eğer insan tabiatında bir Muhafazakârlık olmasaydı tecrübe ve birikimlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasından, toplumsal hafızadan söz etmek mümkün olmazdı.¹⁶ Bu tabiat kültür ve medeniyetlerin devamlılığını sağlamıştır.

Türkiye’de ise Muhafazakârlık yukarıdan aşağıya yapılan ıslah ve tecdid hareketlerine karşı olmak ve eskiye, bir diğer tabiriyle kadim geleneğe saygı duymak şeklinde ortaya çıkmıştır.¹⁷ Bu düşünce bazen Osmanlı’dan gelen değerlerin muhafazası, bazen Anadolu kültürünün korunması ve devam ettirilmesi bazen de Hz. Muhammed’in (s.a.v) sünnetini devam ettirmek şeklinde ortaya çıkabilmektedir.

¹³ Ergil, “Muhafazakâr Düşüncenin Temelleri”, 273.

¹⁴ Ergil, “Muhafazakâr Düşüncenin Temelleri”, 273

¹⁵ Geleneğin Muhafazakârlıkta temel referans fonksiyonu için Bkz. Erdoğan, “Muhafazakârlık: Ana Temalar”, 5, 6.

¹⁶ Doğu Ergil, bunu Clinton Rossiter’in düşüncelerini özetleyerek şöyle ifade eder: “Clinton Rossiter’e göre, yalnızca güvenlik ve düzen arayışı içinde olan insanlardan oluşan bir topluluk çok can sıkıcı, gerilemeye (hatta çökmeye) mahkûm, belki zalim olurdu. Ama bu tür insanları barındırmayan bir toplum da anarşik olurdu. Ne iş bölümü, ne yasa ve düzenin sürekliliği, ne de bilgi ve deneyimin birikimi ve kuşaktan kuşağa aktarımı mümkün olabilirdi. Hele muhafazakâr mizaç, örgütselliği destekleyen bir eğilim taşıyorsa, toplumsal yapıların kalıcı olması çok zorlaşırdı.” Bkz. Ergil, “Muhafazakâr Düşüncenin Temelleri”, 270.

¹⁷ Muhammet Gündoğdu, *Hasan Basri Çantay’da Din ve Toplum*, (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2009), 29.

Necip Fazıl Kısakürek'in düşünce ve fikir hayatında büyük bir değişim yaşadığı bilinen bir gerçektir. O, her ne kadar sağ kesimden çıkmamış olsa da Türkiye siyasetinde ve tefekkür tarihinde önemli bir yere sahip İslamcılık, Muhafazakârlık ve Milliyetçilik'in ustası olmayı başarmıştır.¹⁸ Büyük Doğu'daki yazıları Milli Türk Talebe Birliği'ndeki konferanslarıyla muhafazakarlara kimlik ve şuur kazandırmada etkin rol oynamıştır. Hitap ettiği topluluğu motive etmeyi başarmış; hücum ettiği bloğu ise ötekileştirmede muvaffak olmuştur. Bugün dahi etkisi muhafazakarlar üzerinde görülmektedir. Muhafazakarların toplumsal hafızası olmayı, retorik ve referans kayağı olmayı sürdürmektedir.¹⁹

Necip Fazıl'ın düşüncesinde Muhafazakâr tavrı açıkça görülmektedir. Bilindiği gibi o, Mehmet Şevki Eygi ile beraber milli ve Muhafazakâr İslamcılığını sözcülüğünü yapmıştır.²⁰ Ancak onun sadece Muhafazakâr olduğunu iddia etmek ise isabetsizdir. O'nun düşünce yapısında üç akımın İslamcılık, Muhafazakârlık ve Milliyetçiliğin birlikte yer aldığını söylemek daha doğru olacaktır. O, Materyalizm, komünizm, sol, liberalizm gibi ideoloji ve fikirlerle mücadele etmiş; İslamcılık, Osmanlı bakiyesi, sağcılık ve Milliyetçilik gibi fikirleri ise müdafaa etmiştir. Yahudilik, Masonluk, Tanzimat, İttihat ve Terakki, Solculuk, Batı Taklitçiliği karşı çıktığı unsurlardır. Bunların yerine İslâm, Osmanlı, Doğuculuk, Türk Milliyetçiliği, Yerlilik gibi unsurları sosyal ve siyasal çareler olarak sunmuştur.²¹ Din karşıtı ideolojileri yazılarında ısrarla ele alarak hitap ettiği topluluğun dini bir kimlik ve bilinç kazanmasını amaçlamıştır. Necip Fazıl'a göre Batılılaşma sürecinde geçmiş ile kuralan bağ yani mazi, hal ve müstakbel arasındaki muvasala kopmuştur. Bu irtibatın kopması ise toplumsal bir parçalanmayı ve daha ilerisinde toplumun ölümünü netice vereceğini düşünür.²² O, 1960'lardan sonra etkisini gösteren modernist ve yeni Selefî İslamcılık fikirlerine karşı mücadele etmiştir. Bu minvalede "Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat"ın savunuculuğunu üstlenmiş, Doğru Yolun Sapıkları isimli eserinde İbn Teymiye ve Vehhabilikle polemige girmiştir. Din söz konusu olduğunda ise aklın hakem kabul edilemeyeceğini savunmuştur. Bu sebeple modernist ve yeni Selefî akımların tezleri kabul

¹⁸ Mahmut H. Akın, "Muhafazakâr Siyasal Kültürde Bir Sembol Olarak Necip Fazıl Kısakürek", *Muhafazakâr Düşünce*, 10/39 (Ocak-Şubat-Mart 2014): 31.

¹⁹ Murat Güzel, "Necip Fazıl Kısakürek", 5: 334.

²⁰ Murat Güzel, "Necip Fazıl Kısakürek", 5: 340.

²¹ Necip Fazıl'ın müdafaa ve mücadele ettiği unsurlar için Bkz. Akın, "Muhafazakâr Siyasal Kültürde Bir Sembol Olarak Necip Fazıl Kısakürek", 35-38.

²² Murat Güzel, "Necip Fazıl Kısakürek", 5: 335.

edilebilir değildir.²³ Bozulan dini-ahlaki, siyasal ve sosyal yapının İslâm ile yinelenmesinin, Osmanlı geleneğine sahip çıkılması ve muhafaza edilmesi sayesinde ıslaha kavuşacağını savunmuştur.

Necip Fazıl dini ve milli muhafazakarlığın sözcüsü olarak dinin olduğu kabul edilmesi gerektiğini savundu bu sebeple modernist ve reformist dini yorumlarla mücadele etti. Bu mücadelede sorunun “zihniyet ve yönetici sınıf” olduğunu savundu. Bu esnada kendisinin onaylanmasını fikirlerine de saygı duyulmasını rical-i devlet tarafından bekledi. Bunun için ise zaman zaman siyasal pozisyonun değiştirdi. Bu da onun Muhafazakâr kesimden uzaklaşarak kamusal bir figür olarak yaşamasına neden oldu.²⁴

1.1.2. Osmanlılık

Osmanlı devleti “Millet Sistemi” üzerine yapılanmıştı.²⁵ Devlet meşruiyeti dine dayanıyordu. Birçok ırka mensup kimseler bir arada yaşıyor ve toplum müslim ve gayr-i müslimler olarak temelde ikiye ayrılmıştı. Millet-i hâkime Türkler idi.²⁶ İmparatorluk, geniş coğrafyaya yayılmış ve bu geniş toprak parçalarında birçok ulusu aynı çatı altında toplamayı başarmıştı. Romantik bir söylemle, ütopyik hayat; kurtla kuzunun kardeşçe aynı ırmaktan su içtiği bir devlet elbette mevcut değildi. Farklı din, dil ve ırka mensup birçok topluluğu imkan ölçüsünde bir arada tutan güçlü bir devlet ve tebaası mevcuttu.

Fransız ihtilali sonrasında Avrupa’yı etkisi altına alan Milliyetçilik akımı dünya üzerinde sınırların değişmesini ve yeni devletlerin kurulmasını netice verdi. Bundan, ziyadesiyle, çok uluslu devletler etkilendi. Bu devletlerin siyasi, idari, ekonomik ve toplumsal yapıları değişti. Dünya üzerinde haritalar yeniden çizildi. Dünyayı derinden etkileyen bu devrimden muhakkak Osmanlı devleti de nasibini

²³ Murat Güzel, “Necip Fazıl Kısakürek”, 5: 340-341.

²⁴ Murat Güzel, “Necip Fazıl Kısakürek”, 5: 341.

²⁵ Osmanlı Millet Sistemi hakkında Bkz. Fahri Yetim, “II. Meşrutiyet Döneminde Türkçülüğe Geçişte Kapsayıcı Formül: “Millet-i Hâkime” Düşüncesi ve Etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 18 (Aralık 2008): 51-71.

²⁶ Nesrin Atıcı Kanberoğlu, “Fransız İhtilalinden Türkiye Cumhuriyeti’ne Ulusçuluk Akımı”, *The Journal of Academic Social Science Studies* 6 (Aralık 2012): 288-290.

aldı. İmparatorlukta Balkanlardan itibaren başlayan Milliyetçilik akımı devleti oldukça zora soktu.²⁷ Sınırlarını daralttı.

Osmanlı, içinde bulunduğu zor durumu atlatmak, tekrar eski gücüne kavuşmak için farklı stratejiler denedi. Toplumunu bir arada tutarak Fransız ihtilalinin parçalayıcı olumsuz etkisini ortadan kaldırmak için bazı politikalar, projeler geliştirildi. Genç Osmanlılar'ın dile getirdiği çarelerden birisi de “Osmanlıcılık” fikri idi. Bu fikrî akımın etkisiyle Tazimat Fermanı, Meşrutiyet ve Kanun-i Esasi gibi siyaset ve toplum yapısında değişiklik öngören ıslah projeleri ilan edildi.²⁸

Devletin ömrünü uzatmak için ihtiyaç görülen Osmanlıcılık fikri toplumun unsurları arasında müsavâta, eşitliğe dayanan bir politikaya dayanıyordu. Birçok din, dil, ırk, mezhep ve meşrebi bir arada barındıran imparatorluğun parçalanmasını engellemenin merhemi “imtizâc-ı akvâm ve ittihad-ı anâsır” diye ifade edilen Osmanlıcılık fikrinde arandı. Tâbiyyet, hâdim-i millet, millet-i hâkime gibi toplumda üstünlük/sınıf bildiren kavram ve düşüncelerin yeri müsavât, vatandaşlık gibi kavramlara evrilmeye çalışıldı. Bu çabayı en güzel şekilde II. Mahmud'un “Ben tebaanın Müslümanını camide, Hristiyanını kilisede, Mûsevî'sini Havrada fark ederim, aralarında başka fark yoktur.” sözünde görmekteyiz. 1876 Anayasasıyla da müsavât ve Osmanlıcılık resmi olarak tescillendi. Mezkur Anayasanın 8. Maddesi “Devlet-i Osmâniyye tâbiyyetinde bulunan efradın cümlesine herhangi bir din ve mezhepte olursa olsun bila istisna Osmanlı tabir olunur.” ifadesiyle tebaa arasındaki eşitlik tesis edilmeye çalışıldı. Zaman zaman “ittihad-ı Osmânî” ve “imticac-ı akvam” gibi Osmanlıcılık akımındaki eşitlik düşüncesi farklı ibarelerle defaatle dile getirildi. Akımın başarılı olup olmadığı konusunu bir kenara bırakarak müslim ve gayr-i Müslimlerin mevcut statülerini kaybettikleri için huzursuz olduklarını ifade etmek gerekir.²⁹ Doğaldır ki bu huzursuzluğun fikri siyasi yansımaları ortaya çıktı.

²⁷ Bkz. İlhan Saygılı, *Balkanlardaki Milliyetçilik Hareketlerinin Osmanlı Devleti'nin Dağılması Üzerindeki Etkileri*, (Yüksek Lisan Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), VI-VII vd. sayfalar.

²⁸ Kanberoğlu, “Fransız İhtilalinden Türkiye Cumhuriyeti'ne Ulusçuluk Akımı”, 291.

²⁹ Akçura, Osmanlıcılık fikrinin başarısızlığını Osmanlı Türkleri'nin, Müslümanların gayr-i Müslim tebaanın, Rusya ve Balkanların, bazı Avrupa milletlerinin bu fikre razı olmamalarına bağlamaktadır. Bkz. Akçura, *Üç Tarz-ı Siyaset*, 28-31.

Devletin beka sorununu çözmekte Osmanlıcılık fikri yetersiz kalınca alternatif olarak Türkçülük fikri ortaya atıldı.³⁰

1.1.3. Milliyetçilik

Yusuf Akçura milleti ırk ve dil birliğine dayandırır. Bu sebeple “millet” kavramını “Millet, ırk ve lisanın esasen birliğinden dolayı ictimai vicdanında birlik hasıl olmuş bir insan topluluğu” diye tanımlar. Bu tanımdan sonra da “millet fikrinin” yani milliyetçiliğin açıklığa kavuşmuş olduğunu ifade eder.³¹ Ziya Gökalp ise millet hakkındaki genel muhakemeleri şöyle sıralar:

1. Irki Türkçülere göre millet (ırk) demektir.
2. Kavmi Türkçüler de milleti (kavim) zümresiyle karıştırır.
3. Coğrafi Türkçülere göre millet, aynı ülkede oturan ahalilerin mecmuu demektir.
4. Osmanlıcılara nazaran, millet Osmanlı imparatorluğunda bulunan bütün tebaaya şamildir.
5. İslâm ittihatçılara göre, millet bütün Müslümanların mecmuu demektir.
6. Fertçilere göre, millet bir adamın kendisini mensup addettiği herhangi bir cemiyettir.³²

Gökalp, Milliyetçiliği/Türkçülüğü Türk milletini yükseltmekle eş tutar. Milliyetçiliği din ve dil birliğine dayandırır. Millet hakkındaki telakkileri ifade ettikten sonra bunu şu sözlerle dile getirir: “Bu ifadelerden anlaşıldı ki millet, ne irki, ne kavmi, ne coğrafi, ne siyasi, ne de iradi bir zümre değildir. Millet, lisanca, dince, ahlakça ve bediiyatça müşterek olan yani aynı terbiyeyi almış fertlerden mürekkep bulunan bir zümredir. Türk köylüsü onu ‘dili dilime uyan, dini dinime uyan’ diyerek tarif eder. Filhakika, bir adam kanca müşterek bulunduğu insanlardan ziyade, dilde

³⁰ Azmi Özcan, “Osmanlıcılık”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2007), 33: 485-487.

³¹ Yusuf Akçura, *Yeni Türk Devletinin Öncüleri -1928 Yazıları-*, (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1981), 5.

³² Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, Haz. Mehmet Kaplan, (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986), 12-19.

ve dinde müşterek bulunduğu insanlarla beraber yaşamak ister. Çünkü insani şahsiyetimiz, bedenimizde değil ruhumuzdadır.”³³

Milliyetçilik, genel olarak ortak medeniyet ve etnik kökene sahip kimselerin milli devletlerinin yüceltilmesini hedefleyen ideoloji diye tarif edilir.³⁴ 1798 Fransız İhtilalinden sonra ortaya çıktığı kabul edilir.³⁵ İhtilalin etkisiyle aynı toprak parçası üzerinde aynı ırktan toplumlar ulus-devlet ideolojisinde devletler oluşturdu. Büyük, çok uluslu devletler küçük küçük parçalara bölündü. Osmanlı devleti de azınlık isyanlarıyla karşı karşıya kaldı, devletin parçalanmasına mani olmak için yeni arayışlara girdi. Bu isyanlar Osmanlıda Milliyetçilik akımını tetikledi. Özellikle Müslüman unsurların Osmanlıya isyanı ile İslamcılık akımı zayıfladı Milliyetçilik akımı güçlendi.

Türk milliyetçiliğinin ilk ciddi işareti Yusuf Akçura'nın “Üç Tarz-ı Siyaset” makalesi idi. Daha sonra Türk Derneği, Türk Yurdu Cemiyeti kuruldu. Genç Kalemeler ve Türk Yurdu mecmuaları Osmanlı ve Türk kimliği oluşturmada topluma bilinç kazandırdı. İttihat ve Terakki döneminde “Milliyetçilik” kavramı İslâmî anlayışla tevil edildi ve meşruiyet kazandırılmaya çalışıldı. Cumhuriyet döneminde Milliyetçiliğe ise gayet modern ve seküler anlamlar yüklendi. Bu dönemde Milliyetçilik ile kimlik inşasından ziyade millet, ulus tesisi için halkın modernleştirilmesi amaçlandı. 1924-1960 yılları arasında İslamcı ve muhafazakarlar kendilerini Milliyetçilik şemsiyesi altında ifade ettiler.

1.1.4. Batıcılık

Batılılaşma veya Batıcılık, Batı dışında kalan devlet ve milletlerin Batı medeniyeti ya da Batı ülkelerinin gelişmişlik seviyelerine ulaşabilmek için ülkelerinde sosyal, siyasal, ekonomik ve diğer alanlarda yaptıkları değişim, devrim,

³³ Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, 17-18.

³⁴ Azmi Özcan, “Milliyetçilik”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2005), 30: 84-87; ayrıca Bkz. Timuçin F. Ertan-Orhan Örs, “Milliyetçiliğin Müphemliği Milliyetçilik Nedir?”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* 62 (2018): 39-84; Akçura, *Yeni Türk Devletinin Öncüleri*, 3-4.

³⁵ Milliyetçilik düşüncesinin tarihsel gelişimi için Bkz. Ertan-Örs, “Milliyetçiliğin Müphemliği Milliyetçilik Nedir?”, 62, (2018): 52-63. Ayrıca Fransız İhtilali ve Avrupada ulusçuluk akımı için bkz. Kanberoğlu, “Fransız İhtilalinden Türkiye Cumhuriyeti’ne Ulusçuluk Akımı”, 288-290.

inkılap, ıslah hareketlerine ve düşüncesine denir. Bir diğer ifadesiyle buna “Garplılaşma” da denilmektedir. Osmanlı devleti dünya devletleri arasındaki konumu ve dengesi sarsılmaya başlayınca Batılılaşma adına öncelikle askeri düzenlemelere gitti; çünkü problemin sebebinin askeri olduğu düşünülüyordu. Bunun akabinde Avrupa’ya öğrenciler gönderildi, Avrupa’dan gelen devlet adamı, asker ve siyasetçilerle karşılıklı teatilerde bulunuldu.³⁶ Zaman içerisinde kaybedilen dengeyi tekrar sağlamak için tecdid/teceddüd, ıslahat, tanzimat, asrılık/asrileşme, muasırlaşma, çağdaşlaşma gibi farklı isimler adı altında Batıyı örnek alarak eski gücü yeniden kazanmak için devlet, yapıları ve kurumlarıyla beraber kendini revize etmeye çalıştı.³⁷ Bu çabanın ne kadar başarılı veya başarısız olduğu tartışmalı olsa da ittifakla üzerinde durulan nokta Osmanlı’nın Batılılaşmayı yanlış anladığı ve yanlış yorumladığıdır. Osmanlı Avrupa’nın maddi üstünlüğünü kabul etti ve bu doğrultuda ıslahatlar yaptı; ancak manevi/fikrî üstünlük ve bunun için yapılan yenilikler Osmanlı’yı muasır devletler seviyesine taşıyamadı.

Osmanlı özellikle Lale devrinde Batı ile yakından ilgilendi ve takip etti. Sonrasında I. Mahmut, III. Mustafa ve I. Abdülhamid dönemlerinde Batı’nın askerî yöntemleri Osmanlı askeri sistemine uygulanmaya çalışıldı. Avrupa’da sürekli elçilikler kurularak Osmanlı-Batı arasındaki temasların artırılması ve her türlü (siyasi, sosyal, ekonomik) teatinin sağlanması amaçlandı. Burada Osmanlı’nın Batı ile ilgili küçümser tavrında yıllar içerisinde bir değişim olduğu görülmektedir. İlerleyen zamanlarda da bu fikir Avrupa’nın mutlak üstünlüğüne evrildi.³⁸ Giyim kuşamdan siyasete pek çok konuda Batı örnek alınmaya başlandı. Avrupa tarzı eğitim müesseseleri açıldı; Avrupa kıtasında doğup gelişen fikir akımları, felsefi görüşler terakkiyat-ı cedide, intibah-ı fikrî olarak kendisine Osmanlı imparatorluğunda hemen yer buldu. Abdullah Cevdet tarafından çıkarılan İctihad mecmuası Batılılaşma fikrinin merkezi oldu. Osmanlı’nın bütün problemlerinin çözümü Batılılaşmaya bağlandı. Fert düzeyinde yeni değerler, ahlak anlayışı oluşturmak amaçlandı. Örneğin Batının adab-ı muaşeretini mecmualar vasıtasıyla

³⁶ Bkz. Akçura, *Yeni Türk Devletinin Öncüleri*, 7-9.

³⁷ M. Şükrü Hanioglu, “Batılılaşma”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1992), 5: 148-152.

³⁸ Bkz. Sami Efendi, *Avrupa Risalesi*, (Takvim-i Vekai Matbası,1256); Bu eser Remzi Demir tarafından Latin harfleriyle yayına hazırlanmıştır Bkz. Sami Efendi, *Avrupa Risalesi*, Haz. Remzi Demir, (Ankara: Gündoğan Yayınları, 1996)

topluma tanıtıldı. Bu sebeple bazı araştırmalar Batılılaşmanın siyasi olmaktan çok sosyal değişim projesi olduğunu ifade etmişlerdir.

II. Meşrutiyet dönemi Osmanlının batılılaşma yolunda daha sistematik hareket ettiği bir dönemdi. 1912 yılında yazılan Kılıçzade Hakkı Bey'e ait ancak Abdullah Cevdet'e nispet edilen Garplılaşma planı özetle maddeler halinde şöyledir:

- Şehzadelerin eğitiminde Avrupa örnek alınmalı ve şehzadelere görev verilmelidir.
- Geleneksel değerlerin yerine Avrupalı değerler yerleştirilmeli. Örneğin “Ya Hâfiz” yazılı levhaların yanına sigorta şirketi levhası asılmalıdır.
- Başka medeniyetlere ait fes ve kalpakların yerine Türk kültürüne uygun başlık bulunmalı.
- Kadınlara bazı haklar verilmeli ve bu konuya din işlerinden sorumlu kurumlar karışmamalıdır.
- Tekke ve zaviyeler ilga edilmeli,
- Medreseler kapatılarak yerine modern ve Batı tarzı okullar açılmalı,
- Geleneksel alışkanlıklar terk edilmeli,
- Cemiyetler yönetim işlerine müdahil olmamalı,
- Meşihatta reform yapılmalı,
- Ordu ıslah edilmeli,
- Mezhep farklılıkları kaldırılarak bütün mezhepler bir çatı altında toplanmalıdır.
- Dilde reform yapılmalı,
- Özel sektörün toplumun lokomotifi olması sağlanmalıdır.³⁹

Radikal değişimler olmasa bile siyaset ve hukukta Batılılaşma yoluna gidildi. II. Meşrutiyet sonrası ileri sürülen Batılılaşma yolunda fikir ve icraatlar cumhuriyet rejimine örneklik teşkil etti; cumhuriyetin tasarıları oldu. Garpcı yazar ve düşünürlerin hayalleri, fikirleri cumhuriyet döneminde icraate konuldu. Bu dönemde Batılılaşma “muasır medeniyetler” seviyesine yükselme şeklinde telakki edildi.

³⁹ M. Şükrü Hanioğlu, “Batılılaşma”, 5: 148-152.

Batılılaşma, ilim ve teknik; ilmî zihniyet ve hür tefekkürün ikamesi; hür, müstakil ve sosyal problemleri halletmiş bir millet olmak şeklinde tanımlandı.⁴⁰

1.1.5. İslamcılık

İslamcılığı, Osmanlı'nın içinde bulunduğu çalkantılı ve zor durumdan kurtulmanın çaresi olarak Müslümanları bir çatı altında toplamayı öngören sosyal ve siyasal ideoloji şeklinde tarif etmek mümkündür. Bir başka ifade ile “Osmanlı hilafetini ve devletini Müslüman unsura yaslanarak ve ondan güç alarak ayakta tutma” ideolojisi şeklinde de tarif edilmektedir.⁴¹

İslamcılık düşüncesi, farklı unsurları bir kimlik altında birleştirmeyi amaçlayan Osmanlıcılık fikrinin devamı Milliyetçilik ve Türkçülük ideolojisinin öncülü olarak değerlendirilir. Burada Osmanlıcılık fikrindeki “ittihad-ı anasır” fikrinin yerini “ittihad-ı İslâm” fikri almıştır. İslamcılık Müslüman birliğini esas almıştır. Din ortak paydasında gelişen bu akımda III. Selim'den önceki padişahlara sunulan çözüm projelerinde “kanun-i kadim’e, “şer’-i şerif’e dönüş, “tecdid” teklifleri mevcuttu. İslamcılık fikri de bir nebze buradan pay aldı. Dini temel edindi. II. Mahmut döneminde ise Osmanlıcılık fikri çözüm olarak sunuldu. Osmanlıcılık fikri ile bir müslim ve gayrimüslimlerin müsavi/eşit tutulduğu Osmanlı milleti tesis edilmeye çalışıldı. Dünyada Milliyetçilik fikrinin şuyûu ile Osmanlıcılık fikri akamete uğradı. Azınlıkların isyanı ve Osmanlı imparatorluğundan ayrılması İslamcılık fikrine temayülü netice verdi.⁴² İslamcılık fikrinin rical-i devlet, toplumun avam ve havas tabakasında hüsn-i kabul görmesinde Müslüman-Hristiyan münasebetlerinin kötüleşmesi; Avrupa devletlerinin Osmanlı içindeki azınlık sorunlarına (azınlıklar lehine) müdahalesi; Osmanlı hakimiyetindeki Müslüman beldelerin Avrupa tarafından istilası; Osmanlıcılık fikrinden vaz geçilerek ittihad-ı İslâm cereyanlarının zuhur etmesinde etkili olmuştur.⁴³ Bu bir yerde hedef küçültme ya da başka bir hedefe yönelme idi. Tebaasındaki bütün unsurları bir arada

⁴⁰ Yusuf Z. İnan, *Türk Devrim Tarihi: Türklerde Batılılaşma Akımı ve İslâm'da Batılı Düşünce*, (İstanbul: Akın Yayınları, 1971), 11-16.

⁴¹ İsmail Kara, *Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler*, 3. Baskı, (İstanbul: Dergah Yayınları, 2017), 1: 29.

⁴² Kara, *Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler*, 1: 27-28.

⁴³ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2007), 7: 539-543.

toplayarak eski gücünü geri kazanmayı amaçlayan Osmanlı devleti bunu başaramayınca Müslüman unsurları bir arada tutarak gerilemenin önünü almak istedi. Burada Müslümanların dini hamiyetlerini hareket geçirmeyi umuyordu ancak beklenildiği gibi olmadı. Din birliği de Osmanlı devletinin parçalanmasına engel olamadı.

Osmanlı siyasi hayatına İslamcılık fikrinin dahil oluşu Abdülaziz devrinin son zamanlarına denk gelse da sistemli bir İslamcılık fikri, istibdat devri olarak anılan, II. Abdülhamid zamanında kuruldu. Bu dönemde İslamcılık adına Afgani, Şeyh Zafir, Şeyh Esad, Şeyh Ebulhuda gibi alim simalarının fikirlerinden istifade edildi. Birçok İslâm beldesine tarikat şeyhleri gönderildi, tekke ve zaviyelere teşvik ve ilgi artırıldı, hac ibadetini kolaylaştırmak için adımlar atıldı, temel dini kitapların basımı yapılarak bu eserler önemli merkezlere gönderildi. Devlet salnamelerinde sıralama Edirne'den başlatılırken artık Hicaz'dan başlatıldı. Arap vilayetlerine statü kazandırılarak vilayet yöneticileri ve amirlerinin maaşları yükseltildi. Arap liderlerinin çocuklarına payitahtta eğitim verildi. Böylece gelecekteki müstakbel Arap liderleri Osmanlı rahle-i tedrisinden geçirilerek Osmanlı taraftarı olmaları amaçlandı. İttihad-ı İslâm'ın temin edilmesi gayesiyle Arapçanın resmi dil olması bile tasarlandı.⁴⁴ Bunlarla elbette ki Müslüman milletlerin ve Araplar'ın desteğini sağlamak, bundan gaye Osmanlı tebaası olan veya olmayan Müslümanları bir çatı altına toplayarak devletin güç kaybetmesini önlemek ve hatta güç kazanmasını sağlamak gaye idi. Bunun yanı sıra dağılmaya yüz tuttuğu öngörülen İslâm birliğini tekrar toplamak için pek fazla müracaat edilmeyen hilafet makamı dahi ön plana çıkarıldı.⁴⁵ Böylece hilafet makamının birleştirici fonksiyonu kullanılmak istendi.

İslamcılık II. Abdülhamid döneminden itibaren devlet politikası olarak her ne kadar câri olsa da aktif bir hareket/fikriyat olarak Abdülhamid'in hal'inden sonra yaygınlaşmıştır. Bunun sebebi de İslamcı olarak bilinen düşünürlerin II. Abdülhamid döneminde fikirlerini rahatça ifade edememelerine bağlanmıştır. Bu dönemde İslamcıların Abdülhamid'de muhalefetten başka ortak İslamcılık fikri de yoktu. Abdülhamid'den sonra beklenildiği gibi ittihad-ı İslâm fikri, büyük bir başarı

⁴⁴ Karal, *Osmanlı Tairhi*, 7: 545; Ayrıca bkz. Akçura, *Üç Tarz-ı Siyaset*, 22-23.

⁴⁵ Karal, *Osmanlı Tairhi*, 7: 545-549.

sağlayamadı, Müslümanların birliği tesis edilemedi. Sadece İslamcı yazarlar rahatça tartışma, fikirlerini beyan etme fırsatı buldu.⁴⁶

Sırat-ı Müstakim ile fikir hareketi hüviyeti kazanan İslamcılık siyaseti 1912 Balkan harbinden sonra Türkçük ve Milliyetçilik hareketine doğru temayül etti. Sırat-ı Müstakim dağıldı. 1911 yılında Türk Yurdu mecmuası yayına başladı. Böylece Türkçülük fikri de kendi propagandasını yapmaya başlamış oldu. Daha sonra İslamcı-Türkçü bir çizgi takip eden İslâm Mecmuası yayın hayatına girdi. 1918 Birinci Dünya savaşı ile birlikte İslamcılık fikri etkisini ciddi derece yitirdi. Geriye sadece İslamcı-Türkçü sentezi, İslamcılık ile desteklenmiş Milliyetçilik fikri kaldı.⁴⁷ İslamcılık fikri cumhuriyetin ilanı ile birlikte ise devlet politikası olmaktan çıkarak halk hareketine dönüştü.⁴⁸

İslamcılık fikri bütün İslamcı düşünürlerde ayniyet göstermemektedir. Buna göre araştırmacılar İslamcıları temelde modernist ve Muhafazakâr olarak ikiye ayırmışlardır.⁴⁹ Her İslamcı yazarın kendine özgü bir İslamcılığı olmakla beraber İsmail Kara'nın tespitine göre İslamcıların temel görüşlerini şöyle sıralamak mümkündür:

1. İttihad-ı İslâm fikri: Başlangıçta Müslümanları bir çatı altında toplamayı hedefleyen bu düşünce daha sonraları hedefine ulaşamayınca hedef tazeleyerek dağılan İslâm birliğini yeniden tesis etmeyi gaye edinmiştir. Bu düşüncenin tesisinde Osmanlı ve cumhuriyet dönemi aydınlarının genellikle Afgani'den etkilendiği gözlemlenmektedir. Milliyetçilik düşüncesinin dahi Afgani'nin ittihad-ı İslâm fikrinden etkilenmiştir. Zira Afgani, İslâm ülkelerinin tek tek milli kurtuluşlarını sağlamadan ittihad-ı İslâmdan söz edilemeyeceğini savunuyordu.
2. Milliyetçilik fikri: II. Meşrutiyet'ten sonra varlığını hissettiren Milliyetçi-İslamcı cereyanlara İslamcı yazarların kayıtsız kalmaları düşünülemezdi. Aynı şekilde milliyetçilerin de İslamcılığa karşı kayıtsız kalmaları düşünülemezdi. İslamcı yazarlar Milliyetçiliğin İslâm'daki yerini irdeleyerek

⁴⁶ Kara, *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler*, 1: 29.

⁴⁷ Kara, *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler*, 1: 29-30.

⁴⁸ Gündoğdu, *Hasan Basri Çantay'da Din ve Toplum*, 31.

⁴⁹ İslamcı düşünürler arasında metod ve düşünce ayrılıklarını gözetilerek yapılan tasnifler için bkz. Kara, *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler*, 1: 35-36.

konuyu ele aldılar. Babanzade Ahmed Naim, Mehmet Akif, Bediüzzaman Said Nursi gibi aydınlar bu konuda fikir beyanında bulundular. Hatta Babanzade Ahmed Naim'in Sebilürreşad'da çıkan "İslâm'da Dava-yı Kavmiyet" yazısı bu konunun merkezinde yer aldı.

3. Devletin meşruiyet kaynağı, Hilafet, şeriat ve kanun-i esasi gibi yönetimle ilgili konular da İslamcı yazarların mevzu bahis ettiği bir diğer meselelerdir. Hilafet müessesesi, meclis gibi sistemler üzerinde değerlendirmeler İslamcı yazarların değindiği konulardı. Çünkü muasır medeniyetler arasında yeni yönetim şekilleri ortaya çıktı. Bu yönetim şekilleri ister istemez İslâm beldelerini de etkiledi.
4. İlk İslâm kaynaklarına yani Kur'an ve sünnete dönüş fikri,
5. İçtihat gerekliliği konusu.⁵⁰

İslamcılarının hedeflerini ise şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Müslümanları saf bir inanç sahibi kılmak,
2. Eğitim-öğretimin ıslahı ve cehaletle, bilgisizlikle, taklit ile mücadele,
3. Tasavvuf'un ıslahı,
4. İslâm dünyasında yaygın olan ahlak anlayışını değiştirmektir.⁵¹

Siyasi, idari alanda bir değişimin olduğu ülkede fikri anlamda da bir değişimin olmaması mümkün değildir. Osmanlı yönetiminden cumhuriyet yönetimine geçen Anadolu'da da böyle bir değişimin yaşandığı apaçıktır. Hemen hemen her alanda değişim yaşanmıştır. Kökü Osmanlı dönemine dayanan yukarıda zikredilen fikri cereyanlar cumhuriyet dönemine ya aynıyle ya zıttı ile yahut değişerek intikal etmiştir. İslamcılık düşüncesinin de cumhuriyet dönemine yansıdığı söylenebilir bir gerçektir. Bu geçişte İslamcılık aynıyle geçmemiş başkalaşarak cumhuriyet dönemi aydınlarının fikirlerinde kendine yer bulmuştur. Necip Fazıl da cumhuriyet dönemi İslamcılık düşüncesinin kurucularından kabul edilir.⁵²

⁵⁰ Kara, *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler*, 1: 38-58.

⁵¹ Kara, *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler*, 1: 58-60.

⁵² Ercan Yıldırım, *İslamcılığın İki Kurucusu Mehmet Akif-Necip Fazıl*, (İstanbul: Pınar Yayınları, 2016), 113-159 ; Aynur Erdoğan, "Cumhuriyet Sonrası İslamcılık ve Necip Fazıl Kısakürek", DÜBAM Yuvarlak Masa Toplantıları Raporu, (DÜBAM, 2013), 7.

1.2. NECİP FAZIL'IN HAYATI

Necip Fazıl Kısakürek 26 Mayıs 1904 yılında İstanbul, Çemberlitaş'ta dedesinin konağında dünyaya geldi. Babası Fazıl bey, Maraş'ın saygın ailelerinden, Kısakürekoğullarına mensuptur. Annesi Mediha hanım ise Girit muhacirlerindedir.⁵³ Asıl ismi Ahmet Necip'tir. Babası gibi Necip Fazıl da ailenin tek erkek evladıdır. Fazıl Bey'in delikanlılık döneminin hareketli geçtiği bilinmektedir. Kendisine bu sebeple de "Deli Fazıl" lakabı verilmiştir. İstanbul eşrafından kimse kendisine kız vermediği için fakir bir ailenin kızı olan Mediha hanımla evlenmiştir. Bu evlilikten tek beklentinin Kısakürek soyunun devamlılığı olduğu tahmin edilmektedir. Necip Fazıl doğunca, soyun devamlılığı sağlanmış oldu. Bu evlilikten maksat hasıl olduktan sonra Mediha hanım konaktan yavaş yavaş uzaklaştırıldı, geri plana itildi.

Necip Fazıl 17 yaşında iken babasını kaybetti. Dedesi ona çok düşküdü. Küçük yaşta dedesinin ilgi ve alakası sayesinde okuma yazma öğrendi; gazeteleri okuyacak kadar okumasını ilerletti. Selma isminde bir kız kardeşi vardı. Kız kardeşi küçük yaşta vefat etti. Annesi de üzüntü ve kederden vereme yakalandı. Bir müddet tedaviden sonra Necip Fazıl annesi ile birlikte Heybeliada'ya yerleşti. Burada Heybeliada Bahriye okuluna kaydoldu. Okul kayıtlarına isminin yanlış yazılması sebebiyle asıl ismi unutuldu. Abdülbaki Fazıl oğlu Ahmet Necip yerine ismi, Necip Fazıl şeklinde yazıldı ve hep böyle kaldı, böyle şöhret buldu. Burada Ahmet Hamdi Akseki, Yahya Kemal, Hamdullah Suphi Tanrıöver, İbrahim Aşki Efendi gibi hocalara talebe oldu. Heybeliada Bahriye Mektebi'nin Necip Fazıl üzerinde önemli etkileri olmuştur. İlk yazı denemelerini burada yapmaya başladığı ve şiirlerini, nesirleri burada yazmaya başladığı tahmin edilmektedir. Kendisi, annesinin "Senin şair olmanı ne kadar isterdim" sözü ile şiir yazmaya burada daha 12 yaşında iken karar verdiğini anlatır.⁵⁴

Önce Fransız mektebi sonra Amerikan mektebi, Büyükdere Emin Efendi mektebi, Büyük Reşit Paşa Numune ve Vaniköy Rehber-i İttihat Mektebinde eğitim gören Necip Fazıl Heybeliada Numune mektebi ve Heybeliada Bahriye Mektebine yazılmış Heybeliada Bahriye Mektebinden mezuniyet belgesi almadan ayrılmıştır.

⁵³ Hüseyin Yorulmaz, *Bir Neslin Üstadı Necip Fazıl Kısakürek*, (İstanbul: Hat Yayınevi, 2014), 30.

⁵⁴ Necip Fazıl Kısakürek, *Kafa Kağıdı*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2005), 87,88,95; Necip Fazıl Kısakürek, *O ve Ben*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2005), 29-35

İki üç yıllık ilk mektep hayatında altı okul değiştirmesinden dalgalı bir eğitim hayatı geçirdiği anlaşılmaktadır.⁵⁵ 1921 yılında İstanbul Daru’l-Fünun Felsefe bölümüne kaydoldu. 1924 yılında yurtdışına öğrenci göndermek için açılan sınavı kazanarak burs ile Fransa’ya Sorbon Üniversitesine gitti. Burada da verimli bir öğrencilik yılları geçirmedi. Fransa’da bulunduğu zaman zarfında hicap duyduğu ve İslâmî edebinin anlatmaya el vermedięi⁵⁶ bohem günler yaşadı. Bursunun kesilmesi sebebiyle 1925’te yurda dönmek zorunda kaldı ve iş hayatına atıldı. İstanbul ve Anadolu’da muhtelif bankalarda memurluk ve müfettişlik yaptı. Bunun yanı sıra Fransız Mektebi, Robert Koleji, Ankara Devlet Konservatuarı, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinde dersler verdi. 1942’den sonra memuriyetliği bırakarak geçimini yazıdan kazanmaya karar verdi. Sahibi olduğu Büyük Doğu dergisi ve bazı günlük gazetelerde yazıları yayımlandı. Büyük Doğu’da Ne-Fe-Ka, Hi-Ab-Kö, Ha-A-Ka, Adı Değmez, Neslihan Kısakürek, Ahmed Abdülbaki, Prof. ř. Ü. Bankacı, Be-De, Ozanbaşı gibi takma isimleri kullandı.⁵⁷

Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Kemal, Ahmet Kutsi Tecer, Nazım Hikmet, Sabahattin Ali, Abidin Dino, Pertev Naili, Peyami Safa, Fikret Adil, İbrahim allı gibi Türki Edebiyatı’nın önemli simalarıyla aynı meclislerde bulundu. 1928-1929 yılları arasında Paris’teki bohem hayatının bir benzerini İstanbul’da da sürdürdü. Fikret Adil ve Abidin Dino’nun evinde tertiplenen birçok bohem organizasyona iştirak etti.⁵⁸

1929’da dokuz yıl sürecek olan İş Bankasındaki işine başladı. Bu vesile ile Celal Bayar ve hükümet ile yakınlık kurdu. Bu yakınlık sayesinde bazı imtiyazlar elde etti. Kurduğu ilişkiler sebebiyle hükümet ve CHP yanlısı olarak değerlendirildi.

1934 yılında hayatının dönüm noktası olan Seyyid Abdülhakim Arvasi ile tanıştı.⁵⁹ 1943 yılına kadar içkili ve kumarlı hayatına devam etti. 1943’te cumhuriyet tarihinin önemli dergilerinden birisi olan Büyük Doğu’yu kurdu. Derginin ilk 30

⁵⁵ Kısakürek, *Kafa Kağıdı*, 87,88,95; Kısakürek, *O ve Ben*, 29-35.

⁵⁶ Kısakürek, *O ve Ben*, 64.

⁵⁷ M. Orhan Okay, “Kısakürek, Necip Fazıl”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 25: 485-488.

⁵⁸ Fikret Adil, *Asmalimescit 74*, (İstanbul: İletişim Yayınları 1988), 46; Necip Fazıl Kısakürek, *Babiali*, (İstanbul: Büyükdoğu Yayınları,2014), 115,145

⁵⁹ Nuran etin, “Necip Fazıl’ın Abdülhakim Arvasi’yi Tanınması ve Tasavvufi Düşünceleri”, *Turkish Studies* 11 (2014): 171-192.

sayını sorunsuz olarak çıkarmayı başardı. Ancak 1944 yılı 30. Sayıda “Allah’a itaat etmeyene itaat edilmez.” Sözü Bakanlar Kurulunun dergiyi kapatma sebebi oldu ve dergi kapandı. Sonra tekrar açılan dergi İsmet İnönü ile alay ettiği gerekçesiyle 1946’da yeniden kapandı.⁶⁰ Bununla beraber farklı zamanlarda farklı gerekçelerle dergi bir kaç kere daha kapatıldı.

1949 yılında bir kumarhane baskınında yakalanması hayatı boyunca ardından gelmiştir. Haberin Milliyet gazetesinde çıkması ise olayın hafızalara kazınmasına sebep olmuştur.⁶¹ Ömrü boyunca halkı bilinçlendirmeye çalışan birisinin hayatında böyle bir nokta hep açıklamaya muhtaç oldu. Bu olay sonrasında Necip Fazıl etrafında kümelenen topluluklar başka fikir ve fikir adamlarına temayül etti. Necip Fazıl olayın görüldüğü gibi olmadığını ifade etti. Medyanın çarpıtmalarını ele alarak kumarhane baskını üzerine Maskenizi Yırıtıyorum isimli bir kitap kaleme aldı.⁶²

CHP döneminde 8-9 ay; Demokrat Parti döneminde ise 22 ay hapis yattı. 1950-1951 yılları arasında Büyük Doğu sadece sert üsluplu ve sadece İslâmî yazıların yazıldığı bir dergi çizgisinde idi. 1952 yılında İslâm düşmanı olarak hedef gösterilen gazeteci Ahmet Emin Yalman’ın Hüseyin Üzmez tarafından yaralanması Necip Fazıl’ın bir yıl hapis yatmasına neden oldu.⁶³

1956 yılından sonra Adnan Menderes ile temaslarda bulundu ve Büyük Doğu dergisinin yayınlanması için maddi destek aldı. Bu destek örtülü ödenekten yapıldığı için mahkemelik oldu. Kendisini milliyetçi, mukaddesatçı, Anadoluçu, ahlakçı bir ideal uğruna maddi desteği kabul etmekle savundu.⁶⁴

1960’tan sonra gayretlerini eser vermeye ve konferanslar düzenlemeye yoğunlaştırdı. 1970’li yıllarda Erbakan ile yakın ilişkide bulundu. Aralarında çıkan anlaşmazlık sonrası ise 1979’da Alparslan Türkeş ile yakınlaştı ve MHP’ye katıldı.

⁶⁰ Kısakürek, *Babıali*, 283.

⁶¹ Suat Ak, *Sistem Karşısında Gerçek Muhalefet*, (Rasyo Yayınları, 2009), 71-74; Milliyet Gazetesi, 23 Mart 1951.

⁶² Büşra Sürgit, “Sezai Karakoç’un Hatıraları Işığında Necip Fazıl Kısakürek Portresine Çerçeve Arayışı”, *İstanbul Üniversitesi Türk Dili Edebiyatı Dergisi* 48/ 48 (2013): 170-172.

⁶³ Davaları hakkındaki gazete haberleri için bkz. Gece Postası, 15 Temmuz 1950 : Ulus Gazetesi, 24 Mart 1951: Cumhuriyet Gazetesi, 13 Aralık 1952 : Dünya Gazetesi, 24 Ocak 1953; Şevket Çizmeli, *Menderes Demokrasi Yıldızı*, (Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2010), 205; Alaattin Karaca, *Necip Fazıl ve Adnan Menderes İlişkisi*, (Ankara: Lotus Yayınları 2009), 35, 85.

⁶⁴ Erdal Şen, *Belgelerin Dilinden Yassıada'nın Karakutusu*, (İstanbul: Zaman Kitap Yayınları, 2007), 114-115.

Daha sonra sağda birliği sağlamak üzere gazetede birçok yazı yazdı. 12 Eylül darbesinden sonra ise köşesine çekildi. En son siyasi ilişkisi de Turgut Özal oldu. Turgut Özal, ANAP'ı kurmadan Necip Fazıl'ın yanına gelerek tavsiye aldı. 25 Mayıs 1983'te ise vefat etti.

1.3. NECİP FAZIL'IN ESERLERİ

Edebiyat ve kültür tarihi bakımından velud bir yazar olan Necip Fazıl'ın bibliyografyası birçok çalışmaya konu olmuştur. Burada konumuz spesifik olarak Necip Fazıl'ın eserleri olmadığı için eserlerin genel kabul görmüş bir listesini aşağıda vermeyi uygun gördük. Birçok kere basılan eserler bazen birleştirilmiş bazen de müstakil olarak yayınlanmıştır. Bu sebeple dört başı mamur, kusursuz bir liste oluşturmak pek mümkün gözükmemektedir. Bu bölümde Orhan Okay'ın çalışmasını esas kabul ettik.

1.3.1. Şiir Kitapları

1. ÖRÜMCEK AğI, 1925

Paris'ten döndükten sonra yayınlanan bu şiir kitabı olup Necip Fazıl'ın ilk şiir kitabıdır. Şiirlerinde melankolik bir havanın hakim olduğu gözlemlenmektedir. Daha sonra bütün şiirlerini “Çile”de toplamıştır.

2. KALDIRIMLAR, 1928

3. BEN VE ÖTESİ, 1932

4. SONSUZLUK KERVANI, 1955

5. ÇİLE, 1962, 1974, 1976, 1979, 1981, 1982, 1983

6. 101 HADİS, 1951

7. ŞİİRLERİM, 1969

8. ESSELÂM

1.3.2. Tiyatorları

1. TOHUM, 1935

İlk olarak 1935 yılında Muhsin Ertuğrul tarafından sahnelendi.

2. BİR ADAM YARATMAK, 1938

3 perdelik bir piyestir. 1937-1938 yılları arasında İstanbul Şehir Tiyatrosunda oynanmıştır.

3. KÜNYE, 1940

4. SABIRTAŞI, 1940

5. PARA, 1942

Para kazanmak uğruna her şeyi meşru gören bir banka patronu ve paranın etrafında dönen 5 perdelik bir piyestir.

6. NÂM-I DİĞER PARMAKSIZ SALİH, 1949

Reis Bey adlı eserle beraber basılmıştır. Eserde kumar ve kumarın sonuçları anlatılmaktadır.

7. REİS BEY, 1964

8. AHŞAP KONAKLAR, 1964

Değerlerinden uzaklaşan bir toplum ahşap bir konak ile temsil edilmiştir. Sabır Taşı adlı eseriyle beraber basılmıştır.

9. SİYAH PELERİNLİ ADAM, 1954

İman ve şeytan mücadelesini ele almaktadır.

10. ULU HAKAN ABDÜLHAMİD HAN, 1965

11. YUNUS EMRE, 1969

12. KANLI SARIK, 1970

13. MUKADDES EMANET, 1971

14. SENARYO ROMANLARI, 1972

15. İBRAHİM EDHEM, 1978

1.3.3. Hikaye Ve Romanları

1. BİRKAÇ HİKAYE BİRKAÇ TAHLİL, 1933
2. RUH BURKUNTULARINDAN HİKAYELER, 1965
3. HİKAYELERİM, 1970
4. AYNADAKİ YALAN, 1980
5. KAFA KAĞIDI⁶⁵, 1984

1.3.4. Hatıralar

1. YILANLI KUYUDAN/ CİNNET MUSTATLI, 1955

Birkaç kez hapse giren Necip Fazıl bu eserde cezaevinin ruhundaki tesirlerini kaleme almıştır.

2. HAC, 1973
3. VE BEN, 1974

1965'te Büyük Kapı'ya ilaveler yaparak O ve Ben'i yazmıştır. Kitap Abdülhakim Arvasi ile tanışmadan önce, sonra ve o günden sonrasını ele almaktadır.

4. BÂBIÂLİ, 1975

1.3.5. Denemeler, Siyasi-Tarihi İncelemeler

1. ABDÜLHAK HAMİD VE DOLAYISIYLA, 1937

Necip Fazıl'ın konferanslarından derlenmiş bir eserdir. Büyük Doğu dergisinde yayınlanmıştır.

2. NAMIK KEMAL, 1940, 1966

Namık Kemal'in doğumunun 100. Yılı vesilesiyle kaleme alınmıştır.

3. ÇERÇEVE, 1940
4. MÜDAFAA, 1946

⁶⁵ İlyas Ersoy, bu eseri hatırat olarak değerlendirmektedir. Bkz. İlyas Ersoy, *Necip Fazıl Kısakürek Düşüncesinin Felsefi Yönü*, (Yüksek Lisans, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), 22.

Necip Fazıl'ın mahkeme müdafaalarının bir derlemesidir.

5. MASKENİZİ YIRTIYORUM, 1953
6. AT'A SENFONİSİ, 1958

Tarihi ve felsefi yönü ile at'ın ele alındığı bir eserdir.

7. BÜYÜK DOĞUYA DOĞRU, 1959
8. HER CEPHESİYLE KOMÜNİZMA, 1962
9. ULU HAKAN ABDÜLHAMİD HAN, 1965, 1970

II. Abdülhamid'in biyografisi niteliğindedir ve dönemin olaylarını tahlil etmiştir.

10. BÜYÜK MAZLUMLAR, 1966
11. TÜRKİYENİN MANZARASI, 1968, 1973

Cumhuriyetin ellinci yılı münasebetiyle kaleme alınan bu eser ülkenin hâl-i hazırındaki durumunu tahlil etmektedir.

12. TANRIKULUNDAN DİNLEDİKLERİM, I, II, 1968
13. BİN BİR ÇERÇEVE, I-IV, 1968-1969
14. VAHİDÜDDİN, 1968
15. İDEOLOJYA ÖRGÜSÜ, 1968
16. BENİM GÖZÜMLE MENDERES, 1970
17. TARİHİMİZDE MOSKOF, 1975
18. RAPOR I XIII, 1976-1980
19. YOLUMUZ, HALİMİZ, ÇAREMİZ, 1977
20. İHTİLAL, 1977
21. SAHTE KAHRAMANLAR, 1984
22. YENİÇERİ, 1977

1.3.6. Dini Ve Tasavvufi Eserler⁶⁶

1. HALKADAN PIRILTILAR (VELİLER ORDUSUNDAN 333), 1948

333 velinin hayat hikayesi anlatılmaktadır.

⁶⁶ Bkz. Ersoy, *Necip Fazıl Kısakürek Düşüncesinin Felsefi Yönü*, 23-26.

2. ÇÖLE İNEN NUR, 1950

Siyer türü olarak kabul edilen bu eser alışılmış türde bir siyer değildir.

3. MEKTÛBÂT'TAN SEÇMELER, 1961

İmam-ı Rabbanî'nin Mektûbat'ından bazı bölümlerin sadeleştirmedir.

4. ALTUN HALKA (SİLSİLE-İ ZAHEB), 1960

Kutsal emanetlerin günümüze ulaşmasına vesile olan 33 şahsın hayatları anlatılmaktadır.

5. HAZRET-İ ALİ, 1964

6. EL-MEVAHİBÜ'L-LEDÜNNİYYE, 1967

Necip Fazıl, Baki'nin İmam Kastallani'nin el-Mevahibü'l-Ledünniye isimli eserin tercümesini kendi üslubuyla sadeleştirmiştir.

7. PEYGAMBER HALKASI, 1968

8. VECDİMİN PENCERESİNDEN, 1968

9. NUR HARMANI, 1970

Bu eser bir hadis derlemesidir. 254 hadisin derlendiği bu eserin son bölümü "Manzum 101 Hadis"i de ihtiva etmektedir.

10. REŞEHÂT AYN EL-HAYAT, SÂFİ MEVLANA ALİ BİN HÜSEYİN, 1971

Mevlana Safiyyüddin'in "Reşehat" isimli eserin sadeleştirmesidir.

11. RABİTA-İ ŞERİFE, ESSEYYİD ABDÛLHAKİM ARVASİ, 1974

Rabita usulü ve adabını anlatan bu eser Abdülhakim Arvasi'nin "Rabita-i Şerife"sinin sadeleştirmesidir.

12. DOĞRU YOLUN SAPIK KOLLARI, 1978

13. İMAN VE İSLÂM ATLASI, 1981

İlmihal ve tefekkürün cem' edilmeye çalışıldığı bu eser ibadet ve vecd ana bölümlerinden oluşmaktadır.

14. BATI TEFEKKÜRÜ VE İSLÂM TASAVVUFU, 1982

15. TASAVVUF BAHÇELERİ, ESSEYYİD ABDÜLHAKİM ARVASI, 1983

1.3.7. Dergiler

Bunun yanı sıra Necip Fazıl, Ağaç, Büyük Doğu ve Borazan adında üç dergi yayınladı.

1. AĞAÇ

14 Mart 1936'da Ankara'da haftada bir yayınlanmaya başladı. Döneminin edebiyat ve kültüründen farklı bir çizgide yayın yapan dergi kısa ömürlü olmuştur. Derginin çekirdek kadrosunda Ahmed Hamdi Tanpınar, Ahmet Kutsi Tecer, Yüksek Muallim Mektebinden üç arkadaş vardı. Derginin altı sayısı Ankara'da çıktı. Sonraki sayılarda ise dergi yayın hayatına İstanbul'dan devam etti. Dergi ekonomik ve okuyucu ilgisizliği sebebiyle 17. sayıya kadar devam edebildi. Dergi 29 Ağustos 1936, 17. sayısı ile son kez okurlarıyla buluştu. Dergide 70 kadar yazarın ismi yer olsa da ismi geçen bütün yazarlar dergiye yazı göndermedi.⁶⁷

2. BÜYÜK DOĞU

Ağaç dergisinden sonra siyasi ağırlıklı olarak yayın hayatına başlamış bir dergidir. 1943-1978 yılları arasında her defasında 1. Sayıdan başlayarak birçok defa açılmış ve kapanmıştır. En uzun dönemi 122 en kısa süreli ise 5 sayı olmuştur. Derginin ismi "Türk Milli Marşı" şiirinden alınmıştır.⁶⁸

Araştırmacıların tespitlerine göre dergi, ilk sayısında kapanışına kadar toplam olarak 512 sayı ile okurla buluşmuştur. Yukarıda da ifade edildiği gibi birçok kere kapanıp yeniden açılan derginin yayın dönemlerini şöyle sıralayabiliriz:⁶⁹

I. Dönem: 1 Eylül 1943-5 Mayıs 1944, haftalık, 30 sayı;

⁶⁷ M. Orhan Okay, *Necip Fazıl Kısakürek*, (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987), 14. Ayrıca bkz. Abdullah Uçman, "Necip Fazıl'ın Yayınladığı Dergiler", *Necip Fazıl Kitabı "Kalır Dudaklarda Şarkımız Bizim" Sempozyum Tebliğleri*, ed. Asım Öz v.diğr.(İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2015), 84-87.

⁶⁸ Okay, *Necip Fazıl Kısakürek*, 14-18.

⁶⁹ Bkz. Uçman, "Necip Fazıl'ın Yayınladığı Dergiler", 87; M. Orhan Okay, "Büyük Doğu", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1992), 6: 513-514.

II. Dönem: 2 Kasım 1945-2 Mayıs 1948, haftalık, 87 sayı;

III. Dönem: 11 Mart 1949-26 Ağustos 1949, yarım gazete sayfası boyutunda, haftalık, 25 sayı;

IV. Dönem: 14 Ekim 1949-29 Haziran 1951, haftalık, 62 sayı;

V. Dönem: 16 Kasım 1951-12 Aralık 1951, günlük gazete halinde, 27 sayı;

VI. Dönem: 16 Mayıs 1952-19 Eylül 1952, günlük gazete halinde, 122 sayı;

VII. Dönem: 7 Mayıs 1954-9 Temmuz 1954, haftalık, 10 sayı;

VIII. Dönem: 30 Mart 1956-3 Mayıs 1956, günlük gazete halinde, 35 sayı;

IX. Dönem: 6 Mart 1959-10 Ekim 1959, haftalık, 33 sayı;

X. Dönem: 30 Eylül 1964-25 Kasım 1964, haftalık, 9 sayı;

XI. Dönem: 22 Eylül 1965-12 Ocak 1966, haftalık, 17 sayı;

XII. Dönem: 19 Temmuz 1967-10 Ocak 1968, haftalık, 26 sayı;

XIII. Dönem: Mayıs 1969-Aralık 1969, aylık, 7 sayı;

XIV. Dönem: 6 Ocak 1971-28 Nisan 1971, haftalık, 17 sayı;

XV. Dönem: 8 Mayıs 1978-5 Haziran 1978, haftalık, 5 sayı.

3. BORAZAN

Üç sayılı bir mizah dergisidir. İmzasız çıkmakla beraber derginin Necip Fazıl tarafından çıkarıldığı malumdur. Büyük Doğu dergisinin 14 Kasım 1947 tarihli 72. sayının toplatılma kararı ile 26 Aralık 1947 tarihli 73. sayıdan tekrar yayın hayatına devam ettiği aralıkta geçici olarak yayınlamış bir dergidir. Buna rağmen dergi, İstanbul'da çıkan yüksek tirajlı mizah dergileri arasına girmiştir. Büyük Doğu'nun tekrar yayına başlamasıyla birlikte dergi kapanmıştır.⁷⁰

⁷⁰ Okay, *Necip Fazıl Kısakürek*, 14, 18, 19.

İKİNCİ BÖLÜM

NECİP FAZIL KISAKÜREK'DE TOPLUMUN KURUCU UNSURU OLARAK DİN

Bu bölümde Necip Fazıl'ın düşünce dünyasında önemli bir yere sahip İslamcılık düşüncesi 'Necip Fazıl Kısakürek ve İslamcılık' başlığı altında ayrıca ele alınacaktır. Ardından Necip Fazıl'ın dünya üzerinde tesis edilmesini arzuladığı, ideal toplum diyebileceğimiz toplumun siyasi, sosyal, ekonomik ve ahlaki kurumları, kuralları üzerinde durulacaktır. "Devlet ve İdare" başlığı altında devletin idari sistemi, idare kolları, devletin ilgilenmesi gereken problemler ve benzeri konular ele alınacaktır. "Necip Fazıl Kısakürek Ve Toplumda Ceza" başlığında toplumdaki kanun ve ceza olgusu; "Necip Fazıl Toplumunda Toplumun Bütünlüğünü Bozan Unsurlar" başlığında ise kötü alışkanlıklar ve toplumca hoş karşılanmayan alışkanlıklar incelenecektir.

2.1. NECİP FAZIL VE İSLAMCILIK

Osmanlı dönemi ve cumhuriyet dönemi İslamcılık anlayışı arasında farklılıklar vardır. Necip Fazıl ise cumhuriyet dönemi İslamcılık cereyanının kurucusu kabul edilir. Necip Fazıl, Osmanlı dönemi İslamcı düşünürlerinin fikirlerini tastamam kabul etmemiştir. İsim vermeden Osmanlı aydınlarının bazısını tenkit etmiştir. Necip Fazıl'ın eleştirilene kuru bir eleştiri olarak değerlendirmemek gerekir zira o, eleştirmekle beraber Osmanlı dönemi fikirlerini yenilemiş ve güncellemiştir. Bir manada Osmanlı ile cumhuriyet dönemi arasında köprü vazifesi görmüştür. Necip Fazıl'ın İslamcılık fikri M. Akif'in "Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı" mottosuyla değil "İslâm idrakine söyletmeliyiz asrımızı" söylemini benimsemiştir.¹ Bir başka ifadeyle çağın gözüyle değil İslam'ın gözüyle çağa bakmayı; İslâm'ın modernce yorumlanmasını değil çağın İslâmî açıdan yorumlanması mantığını düşünce sisteminin merkezine oturttuğu söylenebilir.

¹ Yıldırım, *İslamcılığın İki Kurucusu Mehmet Akif-Necip Fazıl*, 113-114.

Necip Fazıl, geldiği çevre, yaşantısı, eğitimi hayatı gibi açılardan diğer İslamcı düşünürlerden farklı bir kişiliktir. Necip Fazıl felsefe eğitimi almış; diğer birçok İslamcı düşünür gibi din eğitimi ağır basan birisi değildir. İstanbul’da yetişmiş Fransa’da bir müddet bulunmuştur. Ancak çağdaşı birçok İslamcı düşünür İstanbul dışında yetişmiş veya İstanbul’a sonradan gelmiştir. Bunların her birinin Necip Fazıl’ın fikir hayatını etkilediğini göz önünde bulundurmamak gerekmektedir.²

Necip Fazıl, muvakkat vakitler kapatılıp açılabilir bile Büyük Doğu dergisi ile çağdaş neslini bilgilendirmiş, dava şuuru kazandırmaya çalışmış ve onları harekete geçirmek için faaliyetlerde bulunmuştur. Abdülhamid ve Vahdettin üzerine yazdığı yazılar daha sonraki, Kemalizm’i eleştiren, düşünür ve yazarlara kaynaklık etmiştir. Büyük Doğu’nun konumunun farkındaydı ve bunu sıkça nimet olarak dillendiriyordu. Bu, bazı araştırmacılar tarafından “bencillik” şeklinde anlaşılmıştır. Necip Fazıl, Türk ruh muhtevasına sahip kim varsa herkesin Büyük Doğu’dan beslendiğini belirtmiştir.³ Bir bakıma cumhuriyet İslamcılığına annelik etmiştir. Bu yönüyle birçok kimsenin Büyük Doğu’ya minnet borçlu olduğunu belirtmiştir.

Necip Fazıl İslamcılık düşüncesinin özelliklerini şöyle maddeleştirebiliriz⁴:

- “Her şey İslâm’dır.” sloganı ile Necip Fazıl İslamcı seslerin cılız çıktığı anda yazıları ve konferansları, dönemin entelektüel çevrelerinde nara olarak görülmüştür. Onun İslamcı söylemleri, motivasyon içerikli ifadeleri bazı çevrelerce “bencillik” veya kibir olarak değerlendirilse bile O, bunu “kafire karşı kibir sadakadır” mantığıyla ifade etmiştir. Müslümanın küfre karşı onurlu ve gururlu durması gerektiğini belirtmiştir. Bununla beraber inancın düşmanı küfür ve küfür ehlinin iyi tanınması gerektiğini savunmuş, çağdaş nesle düşmanın silahıyla silahlanmayı telkin etmiştir.⁵
- İslâm’ın eklektik yorumuna; diğer ideolojilerle harmanlanmış İslâmî yorum ve ideolojilere karşıdır. Yani ona göre İslâmî sosyalizm, İslâmî komünizm, İslâmî kapitalizm, İslâmî hümanizmden söz edilemez.⁶

² Yıldırım, *İslamcılığın İki Kurucusu Mehmet Akif-Necip Fazıl*, 118.

³ Necip Fazıl Kısakürek, *Gözümde Adnan Menderes*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2001), 111.

⁴ Necip Fazıl’ın İslamcılık düşüncesi için bkz. Yıldırım, *İslamcılığın İki Kurucusu Mehmet Akif-Necip Fazıl*, 113-155.

⁵ Yıldırım, *İslamcılığın İki Kurucusu Mehmet Akif-Necip Fazıl*, 121-122.

⁶ Necip Fazıl Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 25. Baskı (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2018), 208.

- Necip Fazıl'ın İslamcı düşüncesi ve dili kapsayıcı olduğu için birçok tarikat ve cemaat Necip Fazıl'ın fikirlerinden, söylemelerinden faydalanmıştır. Farklı meşrepten birçok kişi onun düşüncelerinden beslenmiştir.⁷
- Cumhuriyet İslamcılığının kurucusu olsa bile Osmanlı'ya daha yakın durmaktadır.
- İslamcılığın payitaht merkezli olduğunu savunur. İslâm beldelerindeki gerileyiş İstanbul'dan başlamıştır bu sebeple de tekrar ihya yine buradan gerçekleşecektir. Bir bakıma yitık, yittiği yerde aranmalı; umut nerede kaybedildiye orada aranmalıdır. Buna paralel olarak Necip Fazıl'ın İslamcılık düşüncesi, Türkiye-Anadolu merkezîyetçidir denilebilir. İslâmîyet'in ihyası ne Mısır ne de Pakistan üzerinden gerçekleşecektir. Türkiye dışında bir kalkınma hareketinden bir hayır beklenmemelidir.⁸
- Toplumsal ahlak ve dava ahlakı fikir hayatında önemli bir yere sahiptir.
- Ruh, aksiyon, iman, İslâm'ı yaşama ve dünyaya hakim kılma, İslâmî yaşantıyı sürekli hale getirme gibi kavram ve fikirler geniş yere sahiptir.
- Din bütüncüdür, sadece ibadetten ibaret değildir. Ona göre İslamcılık sadece nazariyat değildir. Din nazariyat, ibadet ve yaşantının bütünleşmiş halidir. Yaşantı ve ahlak bütünlüğü olmadan din bütünlüğü sağlanamaz. Necip Fazıl bu doğrultuda Müslümanları bilgilendirerek harekete geçirmeye çalışmıştır.
- Yaban, kaba, softa ve sahte sofiliği tenkit etmiştir. İbadetsiz tasavvufun olmayacağını savunmuştur.
- Halkın temel problemlerine duyarlılık göstermiştir. Konferansları entelektüel bir faaliyet olsa bile anlaşılır dili, ifadeleri ve herkese hitap eden konusu ile herkes kendine göre onun fikirlerinden istifade etmiştir.
- Halk ile düşman olmamış, halka karşı durmamıştır. Onun tepkisi fildişi kulesindeki aydın kesimdir.
- Yazılarında Yahudi karşıtlığı, mason düşmanlığı, komünizm eleştirisi görülmektedir.
- Protesto, eylem ve nümayiş türünden faaliyetlere karşıdır. Bu tür davranışlarla halkın bilinçlenmeyeceği kanaatini taşır. Bu nedenle de halkı

⁷ Yıldırım, *İslamcılığın İki Kurucusu Mehmet Akif-Necip Fazıl*, 125.

⁸ Yıldırım, *İslamcılığın İki Kurucusu Mehmet Akif-Necip Fazıl*, 118-130; Necip Fazıl Kısakürek, *Çevre 6*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları: 2010), 53-54; Necip Fazıl Kısakürek, *Dünya Bir İnkılap Bekliyor*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları: 2011), 53.

bilinçlendirmek gerektiğini; yapılması gerekenin bilgilendirme ve siyaset yoluyla yapılması gerektiğini savunur. Bunun yanı sıra pasif bir bekleyişin Necip Fazıl düşüncesinde yeri yoktur. Dava, aksiyon, hareket matlup; atalet ve pasiflik merdud tavrılardır.

2.2. TOPLUMUN KURUCU UNSURU OLARAK DİNİN SİYASİ BOYUTU

Geride bıraktığımız asrın en önemli şairlerinden birisi olan Necip Fazıl, aynı zamanda bir fikir ve kanaat önderidir. Büyük Doğu dergisi ile başlayan yazıları, ülkenin dört bir tarafında vermiş olduğu konferans ve konuşmaları ve gençliğinden ömrünün sonuna kadar sürdürdüğü mücadelesi onu cumhuriyet döneminin önemli düşünce insanlarından biri haline getirmiştir. Öyle ki ülkenin önemli bir kesimi tarafından Necip Fazıl “üstad” olarak görülmüştür.

İlk bölümde ele aldığımız üzere cumhuriyet dönemi fikir yapısını besleyen İslamcılık, Milliyetçilik, Muhafazakârlık Necip Fazıl düşüncesinde bir sentez olarak bulunmaktadır.

Necip Fazıl Kısakürek, din ve toplum bağlamı içerisinde ele almış olduğu konuların büyük bir bölümü “benim bütün varlığım, vücut hikmetim, her şeyim...” diye tavsif etmiş olduğu “İdeolocyâ Örgüsü” isimli eserinde yer almaktadır. Öyle ki Necip Fazıl, şiir hikaye ve piyes gibi tüm eserlerini, sadece bu eserin etrafında bina ettiği bir takım müştemilat olarak görmüştür.⁹

Necip Fazıl, ideal devlet, toplum ve siyasi düzen tesisinde dini kurucu unsur olarak bu kitabında merkeze oturtmaktadır. İdeolocyâ Örgüsü’nü bu örgü ile kaleme almıştır. İdeolocyâ Örgüsü aynı zamanda bir itirazdır. Necip Fazıl döneminde yaşanan kargaşa ve bu kargaşadan çıkış reçetesi olarak Batıya başvurma ve Batının öngördüğü tarzda bir devlet ve toplum sistemi oluşturma düşüncesine itirazın; dini merkeze alınarak, İslâm dinin yeniden kendi düşünce sistemiyle yorumlanıp bir devlet inşa etmenin adıdır İdeolocyâ Örgüsü. Necip Fazıl düşüncesinin merkezinde aslında şu temel sorunun cevabı yatmaktadır. “İslâm dini kişiyi, devleti ve toplumu nasıl mamur ve bayındır eder?”

⁹ Necip Fazıl Kısakürek, *İdeolocyâ Örgüsü*, 568.

Necip Fazıl insanı, toplumu ve devleti birbirinden kopmaz bir devamlılık düşüncesiyle kavramaya çalışır.¹⁰ O, insanı inandırmaya çalışmaz onu harekete geçirmek için çabalar. Bundan dolayı inkılapçıdır. Hep inkılabı gözetler ve onun oluşması için zemin hazırlar. Yüzü geleceğe dönüktür ve hep ümit vardır. Beklenti içerisinde, bir gün o beklenen değişim gerçekleşeceği ve kurulmak istenen düzen kurulacağı inancını taşımaktadır. Bundan dolayı Necip Fazıl düşüncesine, pozitivist ve realist bakmak yerine ütopyik ve romantik olarak yaklaşmak daha doğru olacaktır.¹¹

Necip Fazıl'da din merkezli bir toplumun kurulması için öncelikle Batı ve Doğu'nun çok iyi anlaşılması lazımdır. Yalnızca doğuyu yani kendini bilmek yeterli değildir. Batı düşüncesi, maddi ve manevi kültürü de bilinmelidir. Necip Fazıl'a göre Batı düşüncesinin oluşumunda üç basamak vardır: Eski Yunan anlayışı, Roma ve Hristiyanlık. Bu anlayışı benimseyen her düşünce coğrafya fark etmeksizin Batı'dır.

Yeni bir toplumun kurulması, devletin ve medeniyetin çöküşten kurtulması için büyük bir inkılap gereklidir ve bu inkılap "Sarı Selim'in idareyi devraldığı 1566'dan beri" beklenmektedir. Fakat bu arada Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet olmak üzere üç inkılap devresi yaşanmıştır. Ama Necip Fazıl'a göre bu yaşanan inkılapların hiçbirisi yeterli değildir. Üstelik bu üç inkılap devresi Türk milletini özünden yani İslâmîyet'ten daha da uzaklaştırmış, Batı'nın önüne atmıştır. Üç inkılabın hiçbirisi kendi insanının değerleri, anlayışı merkeze alınarak değil Batı insanının anlayış ve felsefesi temel alınarak gerçekleşmiştir.¹² İşte Necip Fazıl düşüncesi kendi insanını merkeze alarak asırlardır beklenen inkılabın devlet, toplum ve siyaset odağında gerçekleşmesini öngörmektedir. Aslında bu inkılap İslâm'ın yaşama, hayata aktarılmasıdır. Dinin, başta insanı daha sonra toplumu değiştirme biçimidir.

Necip Fazıl'a göre Türk toplumunun 1566'dan beri tamı tamına 410 yıldır (1976 İdeolocya Örgüsünün ikinci basım yılıdır) beklediği inkılap "ruhlarda ve düşünce çevresinde, aletleri söz ve kelimeler olan" inkılapçıdır. Bu inkılabın kadrosu mukaddesatçı ve milliyetçi gençlik; dayanağı, şahadet getiren herkes; mekanı, bütün

¹⁰ Abdurrahim Karadeniz, "Büyük Doğu'nun Siyaset, Toplum ve Devlet Tasarımı: İdeolocya Örgüsü", *Hece Dergisi*, (Ocak, 2019), 17.

¹¹ Karadeniz, "Büyük Doğu'nun Siyaset, Toplum ve Devlet Tasarımı: İdeolocya Örgüsü", 17.

¹² Karadeniz, "Büyük Doğu'nun Siyaset, Toplum ve Devlet Tasarımı: İdeolocya Örgüsü", 20.

Türkiye; zamanı da şu andır.¹³ Aslında tarihte görülen devlet ütopyaları zamanı ve mekanı belli olmayan hayali unsurlar üzerine kurulurken, Necip Fazıl'da devlet düşüncesi zaman ve mekanı sabit unsurlar üzerine kurulmuştur.

2.2.1. Devlet Ve İdare

Necip Fazıl, Büyük Doğu mefkuresinde toplumu yönetmesi gereken meclise “Yüceler Kurultayı” ve bu kurultayın başında bulunması gereken başkana ise “Baş Yüce” ismini vermektedir. Bu kurultayın duvarında asılması gereken levhada büyük harflerle şu yazmalıdır. “Hakimiyet Hakkındır.”¹⁴

Cumhuriyet döneminin ilk elli yılında bu ifadelerin kullanılması oldukça iddialı ve dönemin temel siyasi düşüncesine de zıttı. Zira cumhuriyetin temel esası hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir. Necip Fazıl bu düşünceyi de eleştirerek yüce kurultayın tahammül edemeyeceği en önemli telakkinin “milletin keyfi ve canı böyle istiyor” tesellisi altındaki nebatî serbestlik ve hayvanî başıboşluk olarak ifade etmektedir. Yüceler Kurultayı'nın anladığı hürriyet, hakikate esarettir.

Yüceler Kurultayı'nda bulunması gereken azalar, maddi ve manevi kamil insanlardan, 40-65 yaşları arasında olması gerekmektedir. Bu kurultayın hüküm koyma ve sorumlulukta yetkisi oldukça geniş olup ortaya koyduğu her ölçüsü kanun hükmündedir. Üyelerin görev süreleri ihtiyarlık ve hastalık gibi durumlarda son bulmayıp ölümlerine kadar devam eder. Görev süreleri kayd-ı hayat şartına bağlıdır. Üyeler kendilerinden sonraki üyeleri belirlemek için halkın içerisinde bu göreve layık olabilecek kişilere “Yücelik Kurultayı'na namzet” unvanı altında manevi bir derece verir. Daha sonra bu namzetler arasından üyeler seçilmiş olur. Kurultayın toplam üye sayısı ise 101'dir.¹⁵ Bu yüceler kadrosunun üyeleri devlet başkanı olacak olan Baş Yüce'yi seçer. Baş Yüce beş yıllık bir görev süresi için seçilir.

İslâm felsefi düşüncesi içerisinde aslında bu düşüncelere yabancı değiliz. İslâm düşünce geleneğinde devlet idaresi için bir devlet başkanı ve başkanı seçmek

¹³ Karadeniz, “Büyük Doğu'nun Siyaset, Toplum ve Devlet Tasarımı: İdeolocya Örgüsü”, 21.

¹⁴ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 285.

¹⁵ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 286.

ve azletmek için bulunan ehlü'l hal ve'l-akd meclisi yer almakta; görevler kayd-ı hayat şartı ile devam etmektedir.

“Yüceler kurultayı vicdan; ve baş yüce irade... böylece hak ve hakikatin muhtaç olduğu birbirini murakebe ve muhasebe edici iki ana merkez doğmuş olur; ve bu iki ana merkezin iş ve fikir kaynaşmasından doğacak vahdet, demokrasilerin varamadığı ve varamayacağı nizamlı hürriyete, demokrasilere zıt bütün şekillerin başaramadığı ve başaramayacağı hür disiplini, sağ ve sol kanatlardan hiç birini incitmeden elinde tutar.”¹⁶

İslâm düşünce yapısında olduğu gibi burada da Yüceler Kurultayı, Baş Yüceyi beklenmedik ve menfi gelişmelerin oluşması durumunda yüzde yetmiş beşlik bir oy oranı sağlandığı takdirde azledebilir ve yine kendi üyeleri içerisinde geçici olarak bir Baş Yüce tayin eder. Yukarıda bahsedilen Baş Yüce’de herhangi bir olumsuzluk bulunmadığı takdirde kurultay, Baş Yüce’yi azletmek için çoğunluğu sağlasa dahi Baş Yüce azledemez.

Bu iki devlet mekanizmasının dışında Necip Fazıl’ın devlet yönetim anlayışında bir de hükümet vardır. Hükümet, Baş Yüce tarafından Yüceler Kurultayı’ndan olmayacak şekilde seçilir. Hükümet, Yüceler Kurultayı’nda alınan kararları yürürlüğe koymakla yükümlüdür.

Eğer bir kanun kararlaştırılmışsa bu kanun karşısında Baş Yüce’den en alt tabakaya kadar tüm fertler eşittir. Vatandaşlar arasında müsavat esastır. Kimsenin bir imtiyaz hakkı bulunmamaktadır. Mesela “sokağa tükürmek” Yüceler Kurultayı’ndan çıkacak bir terbiye yasasına göre suçsa, herkes bu yasanın muhatabıdır; yasağı çiğneyen isterse Baş Yüce olsun isterse bir hükümet reisi olsun isterse de bir çöpçü olsun yasa önünde müsavidir.¹⁷

Yukarıda görüldüğü üzere Necip Fazıl’ın devlet ve idare sistemi fikrinde gizli bir eleştiri ve itiraz mevcuttur. Her ne kadar önerdiği sistemde Baş Yüce ve kurultay üyelerinin görev süreleri ve görevden düşme şartları pek demokratik olmasa, mahzurlu tarafları bulunsa da Necip Fazıl yaşadığı dönem ve öncesi devlet idaresinde, devlet adamlarında bulunan kayırma, eşitsizlik/adaletsizlik, görevi kötüye

¹⁶ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 289.

¹⁷ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 292.

kullanma, gayr-i ahlaki tavırlar sergileme gibi konuları tenkit etmiş, ıslah tavsiyelerinde bulunmuştur. Burada geleneksel İslâm yönetim sisteminden etkilendiği açıkça görülmektedir. Hakimiyyetin yalnızca Allah'a izafe edilmesi Kur'an¹⁸ kaynaklı bir düstur olmakla beraber toplumun fertleri arasında müsavatin ve adaletin en hassas seviyede sağlanma isteği Hz. Peygamber'in ve Hz. Ömer'in adaletini hatırlatmaktadır.

2.2.2. Devlet Başkanı

Kısakürek'in Baş Yüce olarak isimlendirdiği devlet başkanı, reis olmanın dışında milleti için örnek alınması gereken örnek, rol model bir şahsiyettir.¹⁹ Hükümetin değişebilmesi için onun en ufak bir emri yeterlidir. Baş Yüce mutlak otoritedir. Baş Yüce aynı zamanda ordunun da başıdır. Devletin bünyesindeki ordu komutanı bağımsız bir yapılanma olarak değil doğrudan baş yücenin yani devlet başkanın atadığı bir vekil, yardımcı konumundadır. Kısakürek, İslâm devlet idare sisteminde bulunan "ulu'l-emr" kavramını kendi felsefi düşünce perspektifinde yorumlamaktadır.

Beş yıl süre için seçilen devlet başkanı, Yüceler Kurultayı tarafından istenildiği takdirde tekrar bir beş yıl için seçilebilir. Diğer kurultay üyeleri gibi makamının temsil gücünü muhafaza ettiği müddetçe herhangi bir yaş haddi yoktur.²⁰

Hastalık ölüm ve çekilme isteği gibi hususlarda yerine gelecek en büyük aday yine kendisinin göstereceği namzetlerdir.

2.2.3. Hükümet

Baş Yücelik hükümeti, bir başvekil ve on bir vekilden oluşur. Burada vekillikten kasıt günümüzde anlaşılan millet vekilliğinden daha çok Baş Yüce'nin vekilliğidir.

¹⁸ Bkz. el-Yusuf 12/40; en-Nûr 24/42; el-A'raf 7/54; el-En'am 6/57; el-Kasas 28/70; el-Kehf 18/26.

¹⁹ Kur'an Hz. Peygamber ve diğer peygamberleri inananlara örnek şahsiyet ve liderler olarak sunar. Necip Fazıl'ın devlet başkanının örnekliliğine vurgu yapma. Bkz. el-Ahzâb 33/21; el-Mümtehine 60/4, 6.

²⁰ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 292.

Hükümetin çatısı altında vekaletler, yani bakanlıklar bulunmaktadır. Her bakanlığın da kendi içerisinde üçer müsteşarlığı bulunmaktadır.

- Maarif Bakanlığı
 - a. İlim ve Güzel Sanatlar Müsteşarlığı
 - b. Halk Terbiyesi Evleri Müsteşarlığı
 - c. Umumi Öğretim Müsteşarlığı
- Savaş Bakanlığı
 - a. Kara Kuvvetleri Müsteşarlığı
 - b. Deniz Kuvvetleri Müsteşarlığı
 - c. Hava Kuvvetleri Müsteşarlığı
- İktisat Bakanlığı
 - a. Sanayi Müsteşarlığı
 - b. Ticaret Müsteşarlığı
 - c. Ziraat Müsteşarlığı
- Maliye Bakanlığı
 - a. Bütçe ve Umumi Muvazene Müsteşarlığı
 - b. Vergiler ve Resimler Müsteşarlığı
 - c. Bankalar ve İhisarlar Müsteşarlığı
- Sağlık ve Bakım Bakanlığı
 - a. İyileştirme Müsteşarlığı
 - b. Güzelleştirme Müsteşarlığı
 - c. Çoğaltma Müsteşarlığı
- Adalet Bakanlığı
 - a. Mahkemeler Müsteşarlığı
 - b. İslahhaneler Müsteşarlığı
- Matbuat ve Propaganda Bakanlığı
 - a. Matbuat Müsteşarlığı
 - b. Propaganda Müsteşarlığı
 - c. Turizm Müsteşarlığı
- Dış İşleri Bakanlığı
 - a. Doğu Müsteşarlığı
 - b. Batı Müsteşarlığı
 - c. Haber Alma Müsteşarlığı

- İç İşleri Bakanlığı
 - a. Mülki Teşkilatlar Müsteşarlığı
 - b. Belediyeler Müsteşarlığı
 - c. Umumi İnzibat Müsteşarlığı
- Nafia Bakanlığı
 - a. Tesisler Müsteşarlığı
 - b. Yollar Müsteşarlığı
 - c. Ulaşım Müsteşarlığı
- Düzenleme Bakanlığı
 - a. Teşkilat Düzeni Müsteşarlığı
 - b. İş Düzeni Müsteşarlığı
 - c. Sigorta ve Tekaüt Sandığı Müsteşarlığı²¹

Yukarıda sayılan bakanlıkların altında bulunan müsteşarlıkların her birinin kendi iş yoğunluğuna göre müteaddit müdürlükleri olacaktır. Bu on vekaletin her birinin üçer müsteşarlığı olmak üzere toplam 33 müsteşarlık bulunmaktadır. Her vekalette bulunan üçer müsteşarın birbirleriyle uyumlu ve ahenkli çalışmaları göz önünde bulundurularak seçimi yapılacaktır. Her vekalette üç müsteşarın dışında bir de vekil bulunur.²²

Bütün bu vekaletlerin dışında ve hükümet üstü mahiyette olan iki kurum daha vardır ki, bunlar: Din İşleri Reisliği ve Başbuğluk.

2.2.3.1. Hükümetin 11 Davası

2.2.3.1.1. Ruh Ve Ahlak Davası

Baş Yücelik, devlet ve hükümeti kucaklamış olduğu milletin ahlakını adeta bir kök telakki eder; sulayarak onun maddi manevi her türlü gelişimi için özenle

²¹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 293-294.

²² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 292-296.

çalışması gerekmektedir. Bu vazife için maarif, matbuat ve propaganda, adliye ve dahiliye vekaletleri tam bir işbirliği içinde çalışırlar.²³

Necip Fazıl'a göre milletin ve cemiyetin ruh köklerine yabancılaşması yazılı basın ve eğitim yoluyla olduğu düşünülmektedir. Bir taraftan tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla tam bir Batı eğitimine geçilmesi diğer taraftan ise yazılı basın ile İslâm'ın temel prensiplerine aykırı yayın ve propaganda yapılması toplumu ruh köklerinden uzaklaştırmıştır. Bu iki cenahla kaybolan milletin ruh ve ahlakının tekrar bu iki vekaletle yeniden kazandırılması hedeflenmektedir.²⁴

2.2.3.1.2. Umumi İrfan Davası

Batı'da gelişmekte olan müspet ilimlerden faydalanmayı o dönem itibariye kabul etmeyen düşünür yok gibidir. Batı'da bu fenni bilgiler manzumesinin bizim topraklarımıza en uzak köyden en ücra kasabaya kadar aktarılması gerekmektedir. Bu müspet bilgiler ile topraklarımız mayalandırılacaktır. Bu davada görevli vekaletler: Maarif, matbuat ve propaganda ve iktisattır.

2.2.3.1.3. Köy Ve Köylü Davası

Köylünün ruhunu, vücudunu ekonomisini, kullanacağı alet ve düzeni, verimini yeniden canlandırma davası. Bu davada maarif, dahiliye, matbuat ve propaganda, sağlık ve bakım ve iktisat vekaletleri tam işbirliği halinde çalışacaktır.²⁵

2.2.3.1.4 Şehir Ve Umran Davası

Gerek büyük şehirlerde gerekse köy ve beldelerde tüm yerleşim yerleri yeniden yapılandırma yoluna gidilerek sanattan, çevre düzenlemesine oradan şehrin ışıklandırmasına kadar her türlü çalışma yapılacak ve şehirler eski hüviyetlerine

²³ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 297.

²⁴ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 297.

²⁵ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 297

kavuşacaktır. Bu davada matbuat ve propaganda, nafia, sağlık ve bakım vekaletleri tam işbirliği halindedir.²⁶

2.2.3.1.4 Ordu Davası

Ordunun ahlakından terbiyesinden ve ilminden yani keyfiyetinden, diğer taraftan nizamından, aletinden, kılığında yani kemmiyetinden dünyanın en üstün ordusunu kurma davasıdır. Bu davada baş kurmaylıkla, savaş ve maarif vekaletleri tam bir işbirliğiyle çalışacaktır.²⁷

2.2.3.1.5 İç İnzibat Davası

Toplum içerisinde kelebekler ile güvercinler arasındaki huzur ve asayiş dünyasını gerçekleştirme işidir. Dahiliye ve adliye vekaleti bu işi üstelenecektir.²⁸

2.2.3.1.6 Dış Münasebetler Davası

Memleketin dış politikasını, ana ideolojiye uygun olarak, bir taraftan şark, diğer taraftan garb kutbuna göre ayarlı ve son derece hassas ve nazik, milli menfaatler uğruna dünya üzerinde bulunan diğer devletlerinin kuvvet zaaf yönlerini çok iyi bilme ve tanıma ve ona göre davranma işidir. Bu davada baş kurmaylıkla, hariciye, matbuat ve propaganda vekaletleri görev alacaktır.²⁹

2.2.3.1.7 Bütün Neşir Vasıtalarını Murakabe Ve Himaye Davası

Her türlü kitap, gazete, broşür, dergi tiyatro sinema gibi fikir ve ruh telkinine mahsus her vasıtayı destekleme ve ilerlemesi için yol gösterme ve ana hedefe yönlendirme işidir. Bu davada matbuat ve propaganda ve maarif vekaletleri çalışacaktır.³⁰

²⁶ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 297

²⁷ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 298.

²⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 298.

²⁹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 298.

³⁰ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 298.

2.2.3.1.8 İş Emniyeti Ve İş Sahaları Arasında Ahenk Davası

Bütün vekaletler arasında ahengi oluşturma, halktan gelecek şikayetleri dinleme ve çözüme kavuşturma, devlet teşkilatını düzenleme işidir. Düzenleme vekaleti bu hususu yerine getirecektir.³¹

2.2.3.1.9 Nüfusu Çoğaltma, Güzelleştirme Ve Sağlama Davası

Nüfusun sayısal olarak artırılmasını sağlamakla beraber, yetişen bireylerin birer sağlıklı birey olmasını gerçekleştirme davasıdır. Sağlık ve bakım, maarif matbuat ve propaganda, dahiliye ve iktisat vekaletleri bu işi üstelenecektir.³²

2.2.3.1.10 Milli Servet Ve İktisat Davası

Milli sermayeyi geliştirme, toplumsal refahı yükseltme işidir. İktisat, maliye ve nafia vekaletleri bu önemli hususu hayata geçirebilmek için çalışacaklardır.³³

2.2.4. Yüce Din İdaresi

Bütün bu davaların üstünde yüce din idaresi bulunmaktadır. Hükümetin reisiyle aynı hizada ama hükümetten üstün bir seviyede bulunan Yüce Din Dairesi Baş Yüce tarafından seçilmektedir. Aslında bu idare, devletin istişare merkezi olarak kabul edilir. Vekaletlerde görev alacak kişiler dini olarak da kendilerini geliştirmek zorunda olacakları için bu idareye gerek kalmayacağı düşünülebilir. Nitekim sahabe döneminde her sahabe kendi iç derinliği itibariyle dinin özünü kavramış kişiler olduğu için o dönemde böyle bir idareye gerek yoktu. Ama o sahabe dünyası

³¹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 298.

³² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 299.

³³ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 299.

erişilmez bir dünya ve ideal olduğu için günümüz toplumlarında böyle bir teşkilatlanmaya ihtiyaç her zaman olacaktır.³⁴

2.2.5. Halk Divanı

Büyük Doğu mefkuresinde halk kendisini devletin, devlet de kendisini halkın kölesi, hâdimi bilecektir. Bu devlet ruhunda, “bu beni ilgilendirmez” denilebilecek hiçbir husus yoktur.

Halk Divanı sayesinde memlekette bulunan her bir aç ve yoksul, mazlum ve mağdur Baş Yüce’ye şikayetini ulaştırabilecektir. Şikayetler ise Baş Yüce tarafından senenin belli başlı günlerine mahsus olmak ile beraber her yıl ilan edilecek ve kurulacak olan halk divanında sözlü yapılacaktır.³⁵

2.2.6. Baş Yücelik Akademisi

Necip Fazıl’ın idealindeki devlet anlayışında önemli bir konuma sahip kurumlardan birisi de Baş Yücelik Akademisi’dir. Baş Yücelik Akademisi’nin üç ana kolu bulunmaktadır: ilim ve düşünce kolu, fen ve keşifler kolu, edebiyat ve güzel sanatlar kolu. Buna göre ilim ve sanat insanların özel bir yeri vardır. Onların çalışmaları desteklenecek ve toplumu iyiye, güzele ve doğruya yönlendirmeleri için her türlü imkan sağlanacaktır.

Bu akademiye, dünya çapında eserler verebilecek ölçüde her tarihçi, hukukçu, sosyolog ve eğitimci akademinin ilim ve düşünce kolunu oluştururken, yine keşif sahibi doktor, fizikçi ve mühendis, fen ve keşifler kolunun içerisinde yer alır. Yine üstün vasıflara sahip şairler, roman ve piyes yazarları gibi muharrirler de edebiyat ve güzel sanatlar şubesinde yer alır. Bununla beraber akademiye yer alan ilim ve sanat adamları Yüceler Kurultayı’nda ileride görev alabilecek adaylar arasında yer

³⁴ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 300.

³⁵ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 301.

almaktadır. Devlet tarafından bu kurultay üyelerinin çalışmaları için her türlü imkan sağlanır ve istekleri lüks ölçüde karşılanır.³⁶

Daha çok batıda Fransız akademisi ile tanınmış olan bu tarz bir oluşum, Osmanlı devletinde Sultan Abdülmecid döneminde Encümen-i Daniş ismi altında kurulmuştu. Dışarıdan ve içerinden üyeleri bulunan bu akademi istenilen başarıyı sağlayamayınca çalışmalarını tamamlayamayıp kısa sürede kapanmıştır.³⁷ Necip Fazıl düşüncesindeki bu akademi fikri Encümen-i Daniş tecrübesine benzemektedir; ancak Necip Fazıl'a göre iki akademi arasında çok büyük fark vardır. Fransız akademisi de dahil olmak üzere Baş Yücelik Akademisi'nden beklenen gayeyi hiçbir akademi sağlayamamıştır.

Necip Fazıl ideal bir toplumun kurulmasında ve dini bir yapının oluşmasında bu akademi mayaya görevini üstlenecek, toplumun şekillenmesinde önemli bir misyona sahip olacaktır.

Başlangıçta devlet başkanı tarafından seçilecek olan akademi üyelerinin görev süresi hastalık veya çalışmalarına mani olacak herhangi bir engel bulunmadığı sürece ölümlerine kadar devam eder. Necip Fazıl'ın üye seçimindeki ana kriter burada da bulunmaktadır: üyelerin dini ve ahlaki bir lekelerinin bulunmaması.

2.2.6.1. Başyücelikte İş Ölçüsü

Bu ideal devlet anlayışına göre, maddi veya manevi, başkalarının emeği üzerinde kazanç elde eden, tufeylî ve onların sırtından bir makam elde eden devlet çalışanlarına asla müsamaha gösterilmeyecektir. Bununla birlikte toplumun içerisinde dilencilik ve ahlak dışı kazanç sağlamaya çalışan gruplar da devletin belirlediği sınırlar içerisinde kazanç sağlayacaklardır. Devletin milli ve ahlaki sınırları içerisinde kabul etmediği hiçbir iş, meslek olarak kabul edilmeyecektir.

Dilenen bir insan ya iş bulamadığı ya iş görebilme şartlarını taşımadığı için ya da iş görmek istemediği için dilenmektedir. Birinci durumda kişi, “düzenleme vekaleti” aracılığıyla devletten iş isteyecek, ikinci durumda ise ailesinin

³⁶ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 303.

³⁷ Abdullah Uçman, “Encümen-i Daniş”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (Ankara, TDV Yayınları, 1995), 11: 176.

himayesinden “mahrumluk” şartıyla devlet bakım evlerinde kalacaktır. Üçüncü durumda da zorla bir iş sahasına yönlendirilecektir. Bu devlet anlayışında iş ve meslek sahibi olma çağına gelmiş bir birey, devlet başkanın oğlu bile olsa mutlaka bir meslek icra edecek ve emek ortaya koyacaktır. Hiç kimse atalete ve tembelliğe terk edilemez. Bu devlette kimse babaya ve mirasa dayanmaz; herkes mutlaka iş ve emek ortaya koymak zorundadır.³⁸

Necip Fazıl devlet anlayışında iş dağılımını yerine getirmekle görevli hükümet memurları, herhangi bir mesleğe ulaşamayan veya ulaşmış olduğu meslekte devamlılık gösteremeyen bir ferdi maddi ve manevi en sıkı uygulamalardan geçirip ona uygun bir iş sahası bulmak ve layık olduğu yere adeta bir fidan hassasiyetiyle yerleştirmekle görevlidir. Böylece toplumun her ferdinin ideal devletin binasında azami ölçüde çalışması temin edilir. Bireylerin güç ve enerjisi optimum seviyede kullanılır ve hiçbir şey, hiç kimse zâyi edilmez. Yine bu hükümet organizmasının unutmaması gereken husus şudur ki; bu devletin bünyesindeki her birey bir gün devlet başkanı olma imtiyaz ve olasılığına sahiptir.

Herhangi bir yakını bulunmayan engelli bireyler ve yaşlılar, devletin hastanelerinde bakım evlerinde misafir edilecek ve misafir nezaketi içerisinde ağırLANacaktır. Burada ruhsal veya bedensel her türlü hastalıklarının giderilmesi için devlet tüm imkanlarını seferber etmek zorundadır.³⁹

Devletin birinci görevi, yukarıda iş sahasından herhangi bir sebepten uzak bireyleri öncelikle bu bakım evlerine düşmekten korumaktır. Onlara iş sahası açmak ve herkesi istidadı ölçüsünde bir mesleğe yönlendirmektir. Buna imkan sağlanamadığı takdirde ise bu bakım evlerinde onların ihtiyaçlarını en iyi ölçüde gidermektir.

İdeal devlet ve toplumda anne babaların, ailenin elbette mühim bir yerinin olması gerekir. Toplumun çekirdeği konumundaki aile ilk eğitim yuvasıdır. Buna göre her anne ve baba çocuklarına ailenin önemini anlatacak; başıboş çocuk ve gençliğin toplumda palazlanmasına müsaade etmeyecektir. Böylece aile ideal devletin tesisinde diğer devlet kurumlarına yardımcı olacaktır. Buna rağmen başıboş

³⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 307-308.

³⁹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 309.

bir çocuk olduğu takdirde devlet o çocuğu evlat edinecek ve yetiştirip yine devletin hizmetine sunacaktır.

2.3. NECİP FAZIL KISAKÜREK VE TOPLUMDA CEZA

Cemiyet ve devlette cezalar, müsamahasızlık ve merhametsizlik olarak anlaşılmalıdır. Necip Fazıl, devlet ve toplumda ceza uygulamasını ateşe benzetmektedir. Kişi “ateş niçin beni bu kadar acımasızca yakıyor diye şikayet edeceğine ben bu suçu işlemeyeceğim için bu ateş beni hiçbir zaman yakmayacaktır” diye düşünür. Ceza da bu şekildedir. Yasaları çiğnemeyen kimseye ceza uygulanmaz.⁴⁰

Cezai ehliyet şartlarına haiz bir bireyin kasıtlı adam öldürme suçunun karşılığı herhangi bir hafifletici yola gidilmeksizin ölümdür. Yine cezai ehliyet şartlarına haiz bireyin hırsızlık suçunu işlemesi karşılığında ceza olarak onun kolun kesilecektir. Zina ve fuhuş kesinlikle yasaktır. Zinanın tanımı meşru hak dışı erkekle kadının, erkekle erkeğin veya kadın ile kadının cinsel münasebetidir. Devlette hiç bir şekilde bir umumhane bulunamaz. Zina cezası için şüphe ve tahminle bir ceza uygulanmaz, takip yapılmaz. Devletin yapması gereken fertleri zinaya sürükleyecek her türlü saiklerden uzak tutmak ve bu saikleri ortadan kaldırmaktır. Görüldüğü gibi bu ceza ve yasaklar Kur’an ve İslâm hukuku kurallarıyla paralellik göstermektedir.

İdeal devlet sisteminde her türlü suçun bir cezası vardır. Cezaların en ağırı devlet sistemine ihanetten başlayarak, sokaklara sümkürmek gibi en ufak cürümlere kadar gitmektedir. Ceza mekanizması ferde değil topluma merhamet eder ve topluma müsamaha gösterir.⁴¹

2.3.1. Kanun

Zorlayıcı ve meşru sebepler dışında kasten adam öldüren, gerekli mahkeme süreci tamamlandıktan sonra ve suçu sabit olunca derhal idam edilir. Bir insanın

⁴⁰ Necip Fazıl Kısakürek, *Mümin- Kafir*, 17. Baskı (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2018), 39.

⁴¹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 311.

canını korumanın en kestirme ve sağlam yolu, bir insanın bu suçu işlediği takdirde ancak kendi hayatını kaybedeceğini bilmesidir.

Eğer cezadan maksat, yapılmaması gereken bir fiilin yapılmasına engel olmak ve kötülüğü yok etmektir. Örneğin hırsızlık suçunda el kesmek merhametsiz ve acımasızca görünmektedir ancak bir suçun önlenmesi adına en etkili ve merhametli bir uygulamadır. Hırsızlık suçunun cezası uygulanırken bazı kurallar gözetilmelidir.⁴² Kolun kesilmesi umumi bir mekanda gerçekleşecek ayrıca herhangi bir kazada kolunu kaybetmiş olma ihtimalinin anlaşılmasına binaen de kolunun hırsızlık cezasından kesildiğini gösteren bir alameti ömrü boyunca üzerinde taşıyacaktır. Bu tüyler ürpertici ceza sayesinde hırsızlık suçu, en kısa zamanda toplumun her kesiminde yok olacaktır. Bu emirden, kanundan maksat kol kesmek değil, toplumun ruhunu ve ahlakını bozacak olan hırsızlığı yok etmektir. Bir kişiye merhamet edilmektense, topluma merhamet edilmesi herhalde en basit vicdan ve ahlak mekanizması kabul edecektir.

Bunun dışında her türlü irtikap, irtişa ve zimmet gibi suçlar da hırsızlık suçu olarak kabul edilir. Bu suçları işleyenlere hırsızlık suçunun cezası uygulanacaktır. Hırsızlık içerisinde en ağır hırsızlık ise devlet ve kamu malı çalmaktır. Bu suçları işleyen kimselerin ceza sonrasında taşıyacakları alamet ise diğer hırsızlık cezalarına göre belirgin ve bariz olacaktır.

Yol kesicilik ve eşkıyalık gibi suçlar da bu ideal devlet inancının ruhuna tecavüz olacağı için eşkıya ve yol kesmenin cezası doğrudan doğruya idam olacaktır.

İslâm hukukundan alıntı yaparak mutlak küfrün cezasının mutlak ölüm olduğunu ifade eden Necip Fazıl, bütün vatana ihanet suçlarının cezasını, topluluğun bağlı olduğu imana ihanet kabul eder ve bu sebeple vatan ihanet suçunun cezası ile küfrün cezası aynı olmalıdır: Ölüm. Burada üzerinde durulması gereken önemli noktalardan birisi şudur: Necip Fazıl, ideal devletini bina ettiği her türlü kanun ve teşekküle bir iman nazarıyla bakar ve kutsiyet yükler. Devletin her yasası adeta bir kutsal metin olarak kabul edilir. Devletin kanun ve hüküm koyucusu devlet başkanı ve kurultaydır. Bu nedenle doğal olarak devlet başkanı ve kurultaya da bir

⁴² Necip Fazıl Kısakürek, *Başmakelelerim* 2, 3. Baskı (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2008), 94.

kutsiyet yüklenmiştir. Devletin kanunlarına iman derecesinde itaat edilmelidir. Necip Fazıl'ın durumu böyle değerlendirmesinde ya da böyle ele almasında dini toplumun temel kurucu unsuru kabul etmesi etkili olmuştur. Ayrıca ona göre idealindeki devlet ve toplum dinî kanun, kural ve esaslara göre teşekkül edecektir. Dolaylı olarak da dinin hamuruyla yoğrulan, teşekkül eden devlet ve bu devletin kurallarına, kurumlarına kutsiyet atfedilecek veya kuralları iman gibi algılanacaktır.

Her türlü ihtikar, fesat ve benzeri içtimai ihanetlerin cezası da idama kadar gidebilmektedir. Burada yine topluma merhamet kuralı önceliklidir.

Bu kısımda şunu ifade etmek gerekir ki, İslâm hukuk sisteminde küfür olarak yorumlanan Allah'ın ayetlerine ve kanunlarına ihanet Necip Fazıl anlayışında, onun ideal devlet anlayışına ihanet olarak yorumlanmakta olup sakıncalı bir durumun da kapısını sonuna kadar aralamaktadır.

Burada bizim iddiamız şudur ki, Kur'an-ı Kerim'in idam cezası için illet olarak sunduğu iman, Kur'an hakikatlerine küfürdür; Necip Fazıl'ın devlet anlayışında onun ortaya koymuş olduğu devlet kurallarına küfür ya da ihanettir. Bu anlayış ise devlet adamlarının kontrol ve denetim mekanizmasını neredeyse yok edecektir. Zira devlet başkanının koymuş olduğu kuralın cezası idam olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih boyunca en basit ve tipik örneklerinde bile teokratik bir devlet anlayışı olarak kabul edilen bu görüşü günümüz toplum ve siyasi yapısında uygulamak ve başarıya ulaşmak neredeyse imkansızdır. Kur'an-ı Kerim nazarından tüm İslâm hukuku bile idam cezalarını bu kadar genişletmemesine rağmen Necip Fazıl'ın devlet anlayışındaki bu idam cezaları endişe uyandırıcıdır.

Ceza uygulamasında daha da ağır hükümler ortaya koyan Necip Fazıl, tüm bu suçlar için hayalindeki toplum ve cemiyet anlayışına ulaşıncaya kadar, gerekirse tüm toplumun imhasını öngörür. Eğer bütün toplum, ideal devlet anlayışına ihanet içinde ise tek bir erkek ve tek bir kadın kalıncaya kadar toplumun bütün bireyleri ceza sehпасına getirilebilir.⁴³

Toplumun bu sert mizacını Hz. Ömer'in vicdanını örnek vererek şöyle açıklamaktadır Necip Fazıl:

⁴³ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 315.

“Ürkütülmüş bir serçenin çirpinişi karşısında gözyaşlarını zapt edemeyecek kadar rikkat ve merhamet dolu bir gönülle, dava uğrunda, anamızı, babamızı, ve çocuğumuzu mukaddes ölçününün satır kütüğüne yatırıp kesmekte tereddüt etmeyen bir şiddet kalbi.”⁴⁴

Bu noktada Necip Fazıl’ın İslâm dininin itidal düstürünü ihmal ettiği gözlemlenmektedir. Bu tavrı dönemin dinî yozlaşmasına verilen aşırı bir tepki olarak yorumlamak gerekir.

2.4. NECİP FAZIL TOPLUMUNDA ZEVK VE TERBİYE

Necip Fazıl hükümetinde kanunlaşmış olan her emir insanlar arasında örf adet hükmüne gelinceye kadar, yani yaygınlaşana ve halk arasında iyice benimsenene kadar en sert tedbirler uygulanacaktır. Bunun yerleşmesi için gerekirse toplumsal müdahaleler yapılmasının önü açıktır.

Burada toplum huzuru önemlidir. Bunu temini de devletin görevidir. Toplumda sokak meydan ve halka açık bulunan mekanlarda rahatsızlığa sebebiyet verilen kimselerin veya durumların izale edilmesi, devletin vazifesidir. Devlet bunu temin etmelidir.

Necip Fazıl, toplumun huzurunu kaçırarak en ufak ayrıntıya kadar tüm sakıncalı durumları izah etmiş ve her birini ihlal eden kişilere verilecek cezaları bir bir sıralamıştır. Öyle ki toplumun umumi yerlerinde tuvalet adabından, sokağa çöp atmaya, sokak ortasında yüksek sesle tartışmaktan, duvarlara uygun olmayan yazılar yazmaya kadar toplumun ahenk ve uyumunu bozan her türlü uygunsuzluk onun ideal devlet anlayışında kendine yer bulamaz ve yapana da ağır yaptırımlar vardır.⁴⁵

Görülüşü üzere Necip Fazıl ceza, kanun ve terbiye üzerine düşünceleri ile toplumsal düzenin sağlanması üzerine kafa yormuştur. Bir yandan toplumun tamirini, ıslahını sağlayan öneriler sunarken diğer taraftan olası kaosun önünü kesmek için İslâm ceza hukukundan yeni yorumlarla önerilerde bulunmuştur.

⁴⁴ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 316-317.

⁴⁵ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 317-318.

2.5. NECİP FAZIL TOPLUMUNDA TOPLUMUN BÜTÜNLÜĞÜNÜ BOZAN UNSURLAR

2.5.1. Kumar

Necip Fazıl toplum anlayışında kumar ve kumarın ifade ettiği her türlü anlayış ve uygulama yasaktır. Ona göre kumarın tanımı şudur: “herhangi bir müspet iş ve emek mahsulü olmadan, muhtelif alet ve vasıtalarla meçhule ve tesadüfe dayanarak para mukabilinde oynanan oyun.”⁴⁶

Kumarın önüne geçebilmek için kumarın başlıca aletleri olan iskambil kağıdı, zar ve bilinen bilinmeyen tüm aletlerin ülke genelinde satışı yasaklanmalıdır. Bununla beraber bunların ithali de kesinlikle yasaklanması gereken bir husustur.⁴⁷

Kumarı oynayanın, kumar aletlerini satanın veya alanın, kumar aletlerini memleket içinde yapanların, hatta kumar oynandığını gördüğü halde gerekli birimlere bildirmeyenin kimselerin de ayrı ayrı cezaları bulunmaktadır. Devlet tarafından resmi olarak müsaade edilen at yarışı ve piyango gibi oyunlar da bu ideal devlet kurulduktan itibaren yasaktır ve bu kurumlar derhal kapatılacaktır.

Kulüp, kahvehane ve otel gibi umumi mekan ve işletmelerde kumar aletleri bulundurmamacaklarına dair taahhütler verecektir. Kumar aletlerini evinde veya dışarıda bulan bir kimse bulmuş olduğu eşyayı kolluk kuvvetlerine üç gün içerisinde teslim edecektir. Necip Fazıl’a göre bir tembellik ve kumar yatağı olan kahvehanelerde, kumarla alakası olsun veya olmasın her türlü oyun ve oyun aletine müsamaha yoktur.

Umumi yerler dışında evlerin teftişi dahi kumar ihtimal ile dahilindedir. Ama tüm araştırma sonucunda evine baskın yapılan kişi masumiyetini ispat ederse hükümetten her türlü maddi ve manevi zararının telafi edilmesini isteyebilir. Eğer bir evde kumar oynanıyorsa bundan evde bulunan herkes sorumludur. Evin hizmetçisi de dahil cezai ehliyeteye sahip herkes bu mesuliyetin içine dahildir.⁴⁸

⁴⁶ Kısakürek, *İdeolojya Örgüsü*, 319-320.

⁴⁷ Necip Fazıl Kısakürek, *Tanrı Kulandan Dinlediklerim*, 13. Baskı (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2011), 97.

⁴⁸ Necip Fazıl Kısakürek, *Çerçeve 2*, 4. Baskı (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2010), 199-200.

Kumar fiilinin yukarıda sayılan herhangi bir cepheden suçlusu, bulunmuş olduğu mevkide, herkesin göreceği bir yerde göğsüne şu yazı yapıştırılarak teşhir edilir: “Türk ahlak inkılabının 1 numaralı haini, kumarbaz.”⁴⁹

2.5.2. İçki Ve Zehir

Necip Fazıl Kısakürek toplumunda artık kanunlarının yayınlanmasından sonra sarhoşluk etkisi veren her türlü içki, uyuşturucu vs. tamamıyla yasaktır. Genel kural olarak da, çoğu sekir veren her türlü içkinin azı da yasaktır. Burada Necip Fazıl, Allah Resulünün hadisi şerifini genel prensip olarak belirler: “sekir verici her şey haramdır.”

İçki ve uyuşturucu konusunun ceza kısmında ise Necip Fazıl iki farklı ceza sunmaktadır. Birincisi içki ve uyuşturucuyu hazırlayanlar ve insanlara sunanlar, ikinci ise bu maddeleri kullananlar. Birinci kısımdaki insanlar eğer devlet memurları ise ve devletin imkanlarını kötüye kullanarak böyle bir suç işliyorsa cezaları çok ağır olup ölüm cezasına kadar bir cezaya çarptırılabilirler.⁵⁰

2.5.3. Zina Ve Fuhuş

Necip Fazıl Kısakürek toplumunda zina ve zinanın her türlü sülüsü yasaktır. Toplumun birleştirici unsuru olarak aileye önem veren Necip Fazıl aile müessesini kökünden sarsan zina ve evlilik dışı ilişkilere de kesin gözüyle karşı çıkmaktadır. Bunun için de onun toplumunda sert kurallar yer almaktadır. Örneğin eş olmayan iki kadın ve erkek umumi toplulukların mahremiyet belirten mekanlarında tek başlarına bir araya gelemes. Aile pansiyonları, otel ve benzeri yerler bunun için denetlenmeli ve bu kurallar çerçevesinde ancak izin verilmelidir.

Resmi ve hükümetçe sabit olan fuhuş müesseseleri de derhal kapatılacak ve buraların tüm çalışanları bir kampta toplanılacak ve onlara ayrı bir eğitim verilecektir.

⁴⁹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 321.

⁵⁰ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 323-324.

Zina meselesine ahlaki açıdan da bakan Necip Fazıl Nur Harmanı isimli eserinde zina ile ilgili Hz peygamberden rivayet olunan hadisleri de ele alarak ayrı bir açıklamaya tabi tutmuştur.⁵¹

2.5.4. Faiz

Necip Fazıl faizi şu şekilde tanımlamaktadır.

“Umumiyetle borç diye alınan ve verilen herhangi bir şeyin, mislinden fazla olarak iadesini peşin bir akitle iki taraf arasında kararlaştırmak ve bu kararı yerine getirmek. Dini ismi riba olan faiz fiili, bugün en ileri cemiyet telakkileri ve iktisadi prensiplerince ezici sermayenin içtimai sınıfları müstemlek eleştirmesi ve oturduğu yerde kendisini besletmesi diye anlaşıldığına göre, bizim, her hakikati ezeli bir kıdemle çerçeveleyen ana ölçümüzün hikmeti daha kuvvetle kavranabilir.”⁵²

Toplumun bünyesinde bulunan ve toplumun bütünlüğünü sarsan bu faiz, Necip Fazıl toplumunda fertten başlayarak devletin resmi kurumlarına kadar temizlenecektir. Bunun için bankalar ayrı bir düzenlemeden geçecek ve faizsiz yönetime uygun bir şekilde yeniden yapılandırılacaktır.

2.5.5. Kahvehane

Necip Fazıl toplumunda öldürülmüş zaman ve yok edilmiş faaliyet müessesesi olarak tanımlanan kahvehaneler baştan sona kapatılacaktır. Bu anlayışa göre ister kahvehane, ister pasta hane isterse muhallebici dükkanı, bir sürü başıboşun toplandığı her yer şüphelidir. Ama meşru ve makul istirahat için buluşulan her sonuna kadar serbesttir.

Necip fazıla göre şehir ve köylerde bulunan bu kahvehanelerin kapatılması, ülke için bir ordunun kurulması kadar önemlidir. En az iki üç milyon kişi bu

⁵¹ Necip Fazıl Kısakürek, *Nur Harmanı*, 13. Baskı (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2015), 171-172.

⁵² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 328.

kahvehanelerde vakit öldürmekte ve bu da toplumu ciddi manada olumsuz etkilemektedir.⁵³

⁵³ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 330.

SONUÇ

Geçmişte bırakmış olduğumuz asrın en önemli şairlerinden birisi olan Necip Fazıl, aynı zamanda bir fikir ve kanaat önderidir. Büyük Doğu dergisi ile başlayan yazıları, ülkenin dört bir tarafında vermiş olduğu konferans ve konuşmaları ve gençliğinden ömrünün sonuna kadar sürdürdüğü mücadelesi onu cumhuriyet döneminin önemli düşünce insanlarından biri haline getirmiştir. Öyle ki ülkenin önemli bir kesimi tarafından Necip Fazıl “üstad” olarak görülmüştür.

Necip Fazıl her fikir adamı veya her insan gibi yaşadığı dönemden etkilendi. Özellikle Batıcılığın karşısında yer aldı. Taklitçiliği sert bir şekilde eleştirdi. Milli ve dini Muhafazakârlık, İslamcılık gibi fikir akımlarının etkisi düşünce dünyasında önemli yere sahipti. Kendisini reformist-modernist İslâmî fikirlere, Yeni Selefî düşünceye karşı “Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat” görüşlerin savunucusu addetti.

Necip Fazıl vermiş olduğu aksiyon ve fikir mücadelesinde dini, kurucu unsur yani fikrinin ve hareketinin temel dayanak noktası yapmıştır. Bu olguyu İdeolocya Örgüsü eserinde bariz bir şekilde görmekteyiz. Necip Fazıl zihninde ideal devlet ve toplum hususiyetlerini, yaşadığı dönemin problemleri endeksli olarak belirlemiştir. Ve yukarıda da ifade edildiği gibi kurucu yapı taşı olarak dini temel taşı belirlemiştir. Elbette buradan “Necip Fazıl’ın ortaya koyduğu yapı/fikir dindir.” ya da “Necip Fazıl’ın ortaya koyduğu yapı/fikir din ile tastamam örtüşmektedir.” yargısına ulaşamaz. Sadece dini bir yorum söz konusudur.

Necip Fazıl, ideal devlet, toplum ve siyasi düzen tesisinde dini, kurucu unsur olarak İdeolocya Örgüsü kitabında merkeze oturtmaktadır. İdeolocya Örgüsü’nü bu örgü ile kaleme almıştır. İdeolocya Örgüsü aynı zamanda bir itirazdır. Necip Fazıl döneminde yaşanan kargaşa ve bu kargaşadan çıkış reçetesi olarak Batıya başvurma ve Batının öngördüğü tarzda bir devlet ve toplum sistemi oluşturma düşüncesine itirazın; dini merkeze alınarak, İslâm dinin yeniden kendi düşünce sistemiyle yorumlanıp bir devlet inşa etmenin adıdır İdeolocya Örgüsü. Necip Fazıl düşüncesinin merkezinde aslında şu temel sorunun cevabı yatmaktadır. “İslâm dini kişiyi, devleti ve toplumu nasıl mamur ve bayındır eder?”

Dini merkeze alarak bir toplum kurulabilmesi için Necip Fazıl, toplumun idare şekline büyük önem vermiş, hükümetin ve yönetim sistemin nasıl olması gerektiğini en ince ayrıntısına kadar anlatmıştır. Yine bu toplumdaki kanun ve cezalandırma ölçüsünü de dine dayanarak açıklamaya çalışmıştır. Ama burada konulan bazı ceza ve uygulamaların suiistimale açık olduğu da yine tez içerisinde belirtilmiştir.

Necip Fazıl, toplumu değiştirmek isterken fertlerin teker teker eğitilmesi yani temelden ve bireyden bir değişim yerine, üstten bir inkılap ile gerçekleşecek değişim ile sağlanacağını düşünmüştür. Siyaset ve devlet sistemi değişecek ve bu değişimle kanun ve uygulamalar hayata sunulacak, buna bağlı olarak da toplum değişecektir.

Necip Fazıl insanı, toplumu ve devleti birbirinden kopmaz bir devamlılık düşüncesiyle kavramaya çalışır. O, insanı inandırmaya çalışmaz onu harekete geçirmek için çabalar. Bundan dolayı inkılapçıdır. Hep inkılabı gözetler ve onun oluşması için zemin hazırlar. Yüzü geleceğe dönüktür ve hep ümit vardır. Beklenti içerisinde, bir gün o beklenen değişim gerçekleşeceği ve kurulmak istenen düzen kurulacağı inancını taşımaktadır.

Necip Fazıl devlet ve devlet idaresini “Hakimiyet Hakkındır.” felsefesine dayandırmıştır. Bu belki de o dönemde “Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir.” yasasına şerh idi. Bu söz ile kanun ve yasalara, insan hayatına seküler düşüncenin değil ilahi, dini düşüncenin hakim kılınmasını kastediyordu. Çünkü cumhuriyet ve laiklik ile birlikte kanunlarda ve devlet idaresinde hakim olan şeri (dini) düşünce seküler (insan aklına) düşünceye meyletmişti. Kendisi yıllarca muhtelif bankalarda görev yaptı müfettişlik etti; belki hayatın ve idarenin değişik kollarında görülen eşitsizlik ve adaletsizliğe “yönetici ve vatandaşın kanun/kural önünde eşitlik”i ilkesiyle ıslah etmek istedi. Ona göre kurallar herkes içindi, yalnızca tebaa için değildi. Aslında Necip Fazıl’ın adalet konusunu işlemesi mevcut kanunların bir zulüm ya da eşitsizlik doğurması; kanunların idarecileri kayırması sebebiyle değildi. Kanunların uygulanması/uygulanmaması sebebiyle toplumda ortaya çıkan problemlerin altını çizmek sebebiyle idi. Çünkü kanunların temel amacı adaleti ve düzeni temindir, bu sebeple kanunların zulme ve kaosa neden olduğunu, Necip Fazıl’ın da bu kanaatle bir fikir ortaya koyduğunu söylemek yanlıştır. Aslında o mevcut yasalardan veya bu yasaların asıl felsefesinden farklı bir şey demiyordu.

Problem teörinin pratiğe aktarılmasındaydı. Öyle ki hayalin gerçeğe, teörinin pratiğe insan(lığ)ın temel sorunudur; bunun yüzde yüz gerçekteşmesi bir hayli zordur. Hangi kanun olursa olsa her vatandaşa uygulanmalıdır. İdareciler kanunları uygulamaktan muaf değildir. İdareciler de bir vatandaştır çöpçü de.

Necip Fazıl devlet idaresinin başına mutlak otoriteye sahip ve kaydı hayat şartıyla vazife yapan, örnek önder olarak “Baş Yüce”yi koyar. Baş yüce on bir vekaletten/bakanlıktan oluşan bir hükümet ile çalışır. Her vekalette üçer müsteşarlık bulunur. Toplamda otuz üç müsteşarlık mevcuttur. Bu hükümetin ahlak davası, irfan davası, köy ve köylü davası, şehir ve şehir planlamacılığı davası, ordu/asker davası, iç işleri ve düzeni davası, dış işleri davası, iletişim davası, iş/işsizlik ve istihdam davası, nüfus planlaması davası, iktisat davası olmak üzere 11 dava vardır. Bu, devletin göz önünde bulundurması gereken temel 11 sahadır. Devlet özellikle bu alanlarda faaliyet göstermelidir.

Dini idare müstakil bir yer işgal eder. Yücedir. Necip Fazıl özellikle din idaresinin önüne “yüce” sıfatını getirmiştir. Yüce Din İdaresi, Baş Yüce ile aynı konuma haizdir. Sahabe döneminde yaşanmadığı için insanların idarecileri dini eğitime ihtiyaçları vardır. Bu sebeple devlet idaresinde Yüce Din İdaresine yer verilmelidir.

Halk ve devlet idaresi sürekli iletişim içinde olmalıdır. Bu iletişimde perdesiz gerçekleşmelidir. “Halk Divanı” idare ile halkı birleştiren perdesiz bir iletişimi temin etmektedir.

Ülkenin ilim, bilim ve fikir sahasında ilerlemesi için de “Baş Yücelik Akademisi” faaliyet gösterir. Toplumun her ferdi üretken ve faaldır. Dilencilik etmek, başkasının emeğinden geçinmek yasaktır. Gücü yeten herkes kendine uygun bir işte çalışmalıdır. Herkes istidadı ölçüsünde devlet kurumları tarafından uygun işe yönlendirilir. İş göremez durumdaki kimseler ve yaşlılar da devlet himayesindedir.

Necip Fazıl’ın fikriyatında dinin kurucu unsur olarak kullanımının net olarak görüldüğü alanlardan birisi de kanunlar ve cezalardır. Özellikle kasti adam öldürme, vatana ihanet, hırsızlık gibi suçların cezasının doğrudan dini referanslara dayandığı görülmektedir. Ona göre şeri cezaların sertliğinden korkmak saçmadır. Çünkü kişi ateşin yakıcılığından şikayet etmek yerine ateşe yaklaşmamalıdır. Yani cezadan şikayet etmek yerine ceza gerektiren durumlardan, kanuna muhalif davranışlardan uzak durmak daha kestirme bir yoldur.

Kumar, içki ve benzeri müskirat, zina ve fuhuş, faiz, kahvehane gibi alışkanlıklar toplumun düzenine ciddi zarar vermektedir. Necip Fazıl bu toplumsal hastalıklardan kurtulmak gerektiğini; idari ve toplumsal yeniden yapılanmanın zorunluluğunu ifade eder ancak bu yapılandırmanın detaylarını her konuda detaylandırmaz. Örneğin günümüzün de önemli problemlerinden olan faiz konusunda fazla detaya girmez. Sadece bankların faizsiz bir düzene göre yeniden yapılanması gerekliliğini ifade eder.

Toplumda düzen ve intizamı bozma, toplumsal birliği zedeleyen içki, kumar ve zina gibi alışkanlıkları; bu alışkanlıkların yerine getirilmesine imkan sağlayan her türlü mekanı kesin dille eleştiren Necip Fazıl alışkanlıkların dine göre düzenlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Devlet buna göre tedbir almalı ve ceza vermelidir. Ceza ve denetleme konusunda Necip Fazıl her ne kadar dini esas alsın bu konuda gayet keskin bir görüşe sahip olduğu görülmektedir. Necip Fazıl ceza hukuku konusunda İslâm'ın ameli/fikhi yönünde dinin genişliğini ortaya koyan fıkhi mezheplerin tesis ettiği müsamaha ve kararlılıktan/dengeden uzaktır. Örneğin kötü alışkanlıkları engelleme için meskenlerin dahi denetletmesini öngören fikri suistimale açıktır. Bu sebeple onun fikirleri Muhafazakâr ve İslamcı kesime delil, malzeme olsa dahi dini bir yorum yorum olarak bakmak gerekir.

Sonuç olarak şunları söylemek gerekir Necip Fazıl, gerçekleşmesi arzuladığı toplumu birçok eserinde okuyucusuyla buluşturmuştur. Özellikle İdeolocya Özgüsü'nde bu toplumun detaylarını almıştır. Aslında arzuladığı ve resmettiği toplum bir bakıma sahabe/Hz. Peygamber döneminin prototipidir. Toplumun her safhasında; siyaset, hukuk, hükümet sistemi, toplumsal problemlerin çözümü, ahlak gibi konuları yeniden dini merkeze alarak ele almış ve yorumlamıştır.

BİBLİYOGRAFYA

Adil, Fikret, *Asmalımescit 74*, İstanbul: İletişim Yayınları 1988.

Ak, Suat, *Sistem Karşısında Gerçek Muhalefet*, Rasyo Yayınları, 2009.

Akçura, Yusuf, *Üç Tarz-ı Siyaset*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1976.

Akçura, Yusuf, *Yeni Türk Devletinin Öncüleri -1928 Yazıları-*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1981.

Akın, Mahmut H., “Muhafazakâr Siyasal Kültürde Bir Sembol Olarak Necip Fazıl Kısakürek”, *Muhafazakâr Düşünce*, 10/39 (Ocak-Şubat-Mart 2014): 31-44.

Aydın, Mustafa, “Bir Muhafazakârlık Olarak Din ve İslâm”, *Tezkire*, 27-28, (Temmuz-Ekim 2002): 62-71.

Çetin, Nuran, “Necip Fazıl’ın Abdülhakim Arvasi’yi Tanıması ve Tasavvufi Düşünceleri”, *Turkish Studies* 11 (2014): 171-192.

Çizmeli, Şevket, *Menderes Demokrasi Yıldızı*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2010.

Erdoğan, Aynur, “Cumhuriyet Sonrası İslamcılık ve Necip Fazıl Kısakürek”, DÜBAM Yuvarla Masa Toplantıları Raporu, (DÜBAM, 2013)

Erdoğan, Mustafa, “Muhafazakârlık: Ana Temalar”, *Liberal Düşünce*, 9/34 (2004): 5-9.

Ergil, Doğu, “Muhafazakâr Düşüncenin Temelleri”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi* 41/1 (1986): 269-293.

Ersoy, İlyas, *Necip Fazıl Kısakürek Düşüncesinin Felsefi Yönü*, Yüksek Lisans, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Ertan, Timuçin F. – ÖRS, Orhan, “Milliyetçiliğin Müphemliği Milliyetçilik Nedir?”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* 62 (2018): 39-84.

Gökalp, Ziya, *Türkçülüğün Esasları*, Haz. Mehmet Kaplan, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986.

Gündoğdu, Muhammet, *Hasan Basri Çantay'da Din ve Toplum*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2009.

Güzel, Murat, “Necip Fazıl Kısakürek”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Muhafazakârlık*, Ed. Tanıl Bora- Murat Gültekingil. 9 Cilt. 3. Baskı İstanbul: İletişim Yayınları, 2006.

Hanioğlu, M. Şükrü, “Batılılaşma”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1992), 5: 148-152.

İbrahim Enis-Abdulhalim Muntasır-Atiyye Saralmi, Muhammed Halefullah Ahmed, “Hfz”, *el-Mu’cemü’l-vasit*, 2 Cilt. İstanbul: Mektebetü’l-İslâmîyye, ts.

İnan, Yusuf Z., *Türk Devrim Tarihi: Türklerde Batılılaşma Akımı ve İslam’da Batılı Düşünce*, İstanbul: Akın Yayınları, 1971.

Kanberoğlu, Nesrin Atıcı, “Fransız İhtilalinden Türkiye Cumhuriyeti’ne Ulusçuluk Akımı”, *The Journal of Academic Social Science Studies* 6 (Aralık 2012): 287-302.

Kara, İsmail, *Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler*, 2 Cilt. 3. Baskı, İstanbul: Dergah Yayınları, 2017.

Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tairhi*, 9 Cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2007.

Karaca, Alaattin, *Necip Fazıl ve Adnan Menderes İlişkisi*, Ankara: Lotus Yayınları 2009.

Karadeniz, Abdurrahim, “Büyük Doğu’nun Siyaset, Toplum ve Devlet Tasarımı: İdeolocya Örgüsü”, *Hece Dergisi*, (Ocak, 2019): 16-22.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Babıali*, İstanbul: Büyükdoğu Yayınları, 2014.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Başmakelelerim 2*, 3. Baskı, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2008.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Çerçeve 2*, 4. Baskı, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2010.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Çevre 6*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları: 2010.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Dünya Bir İnkılap Bekliyor*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları: 2011.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Dünya Bir İnkılap Bekliyor*, 16. Baskı, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2019.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Gözümde Adnan Menderes*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 200.

Kısakürek, Necip Fazıl, *İdeolocya Örgüsü*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2013.

Kısakürek, Necip Fazıl, *İdeolocya Örgüsü*, 25. Baskı, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2018.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Kafa Kağıdı*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2005.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Mümin- Kafir*, 17. Baskı, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2018.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Nur Harmanı*, 13. Baskı, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2015.

Kısakürek, Necip Fazıl, *O ve Ben*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2005.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Tanrı Kulandan Dinlediklerim*, 13. Baskı, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2011.

KUR'ÂN-I KERİM.

Okay, M. Orhan, “Büyük Doğu”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, 1992), 6:513-514.

Okay, M. Orhan, “Kısakürek, Necip Fazıl”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, 2002), 25: 485-488.

Okay, M. Orhan, *Necip Fazıl Kısakürek*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.

Özcan, Azmi, “Milliyetçilik”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, 2005, 30: 84-87.

Özcan, Azmi, “Osmanlılık”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, 2007, 33: 485-487.

Özyurt, Cevat, “Ahmed Cevdet’te Modernleşme ve Muhafazakâr Devletçilik”, *Modern Türk Düşüncesinin Sosyolojisi (1839-1923)*, Ankara: Kadim Yayınları, 2016.

Efendi, Sami, *Avrupa Risalesi*, Takvim-i Vekai Matbası, 1256.

Efendi, Sami, *Avrupa Risalesi*, Haz. Remzi Demir, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1996.

Saygılı, İlhan, *Balkanlardaki Milliyetçilik Hareketlerinin Osmanlı Devleti’nin Dağılması Üzerindeki Etkileri*, Yüksek Lisan Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Sürgit, Büşra, “Sezai Karakoç’un Hatıraları Işığında Necip Fazıl Kısakürek Portresine Çerçeve Arayışı”, *İstanbul Üniversitesi Türk Dili Edebiyatı Dergisi* 48/ 48 (2013): 161-192.

Şen, Erdal, *Belgelerin Dilinden Yassıada’nın Karakutusu*, İstanbul: Zaman Kitap Yayınları, 2007.

Uçman, Abdullah, “Encümen-i Daniş”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (Ankara, TDV Yayınları, 1995), 11: 176-178.

Yalınkılıç, Fatime, *Modernizm ve Muhafazakârlık Düşünce Akımlarının Sosyolojik Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 2007.

Yetim, Fahri, “II. Meşrutiyet Döneminde Türkçülüğe Geçişte Kapsayıcı Formül: “Millet-i Hâkime” Düşüncesi ve Etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 18 (Aralık 2008), 71-84.

Yıldırım, Ercan, *İslamcılığın İki Kurucusu Mehmet Akif-Necip Fazıl*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2016.

Yorulmaz, Hüseyin, *Bir Neslin Üstadı Necip Fazıl Kısakürek*, İstanbul: Hat Yayınevi, 2014.

Dünya Gazetesi, 24 Ocak 1950.

Gece Postası, 15 Temmuz 1950.

Milliyet Gazetesi, 23 Mart 1951.

Ulus Gazetesi, 24 Mart 1951.

Cumhuriyet Gazetesi, 13 Aralık 1952.